

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Inte bara fysisk styrka

- En kvalitativ studie om kriminalvårdarens syn på klienternas hierarkiska maskulinitetskonstruktion

SQ1562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Kandidatnivå
Termin: Vårterminen 2013
Författare: Lotta Berling & Elinor Pettersson
Handledare: Tore Brännberg

Abstract

Titel: Inte bara fysisk styrka- *En kvalitativ studie om kriminalvårdares syn på klienternas hierarkiska maskulinitetskonstruktion*

Författare: Lotta Berling & Elinor Pettersson

Nyckelord: Institution, maskulinitet, hierarki, anstalt

Syftet med denna studie är att *undersöka hur personalen på en specifik kriminalvårdsanstalt beskriver hur klienternas konstruktioner av manlighet påverkar klienternas positionering hierarkiskt. Studien syftar även till att undersöka hur dessa manlighetskonstruktioner står i relation till anstaltsmiljön och den homosociala klientgruppen.* För att besvara detta har vi genomfört en kvalitativ studie där sju semistrukturerade intervjuer gjorts med kriminalvårdare som arbetar på en specifik anstalt.

Resultaten visar att personalen på kriminalvårdsanstalten uttrycker att vissa specifika manlighetsuttryck är avgörande för den hierarkiska positioneringen de ser att klienterna hamnar i. Erfarenhet, tung brottslighet och framgång beskrivs som viktiga faktorer. Även klienternas fysiska styrka och utseende beskrevs vara av viss innebörd för placeringen i hierarkin på anstalten. Viktigast var att ha en fysiskt fungerande kropp och att inte vara sjuk. Respondenterna upplever att klienterna har en allmänt avog inställning till homosexualitet och att detta kopplas ihop med vikten av att ta avstånd från det feminina. Det som beskrevs som det viktigaste uttrycket för maskulinitet och som var överlägset alla andra egenskaper var det som personalen kallade ”mental styrka”. Att vara mentalt stark beskriver personalen som att vara orädd, inte gråta och att klienten orkar upprätthålla den roll som denne tagit på sig att spela. Att visa känslor, gråta och vara rädd beskriver informanterna som oacceptabelt hos klienterna och att detta enbart är något som uppvisas i enskildhet med personal. I våra resultat fann vi att personalen uppfattade att den mentala styrkan var den viktigaste egenskapen i den hegemoniska maskuliniteten och att en homosexuell man kan ha övertag över en heterosexuell man på anstalten, om denne är mycket mentalt stark. Alltså upplevde personalen att homosexualitet inte var något avgörande för en underordnad hierarkisk placering.

Tack

Vi vill börja med att rikta ett stort och hjärtligt tack till de respondenter som ställt upp och delat med sig av sina upplevelser och tankar. Det är ni som utgjort grunden för att göra vår studie möjlig. Stort tack också till praktikanten Madelene och hennes handledare för all hjälp med det logistiska kring våra intervjuer och ert engagemang.

Vi vill också innerligt tacka våra vänner Emmalee och Cajsa för att ni ställt upp som stöd under hela vår forskningsprocess och peppat oss under de mörka stunderna. Era råd, kloka tankar och värmande kramar har varit avgörande för slutförandet av studien.

Till sist vill vi tacka vår handledare Tore Brännberg för att vi fått tjafsa med dig.

- Vi tror nu på oss själva.

Lotta Berling & Elinor Pettersson
Göteborg 2013-04-23

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Problemformulering.....	2
1.2 Syfte och frågeställningar	2
2 Tidigare forskning	3
2.1 Mansforskning	3
2.2 Män och homosocialitet.....	3
2.3 Män och kriminalitet	4
2.4 Män och institution	5
3 Teori	7
3.1 Raewyn Connell	7
3.1.1 Hegemonisk maskulinitet.....	7
3.1.2 Underordnad maskulinitet.....	8
3.1.3 Delaktig maskulinitet	8
3.2 Erving Goffman	8
3.2.1 Rollteori	8
3.2.2 Den totala institutionen	9
3.3 Michael S. Kimmel.....	10
3.3.1 Homosocialitet	11
4 Metod	12
4.1 Val av metod.....	12
4.2 Litteratursökning	13
4.3 Utformning av intervjuguide	13
4.4 Urval	14
4.4.1 Antal respondenter	14
4.5 Genomförande av intervju	15
4.6 Bearbetning av empiriskt material.....	15
4.7 Validitet och reliabilitet	16
4.8 Etiska reflektioner.....	17
5 Resultat och Analys	19
5.1 Anstaltsmiljön.....	19

5.2 Hierarki	21
5.2.1 Förhållandet mellan män och kvinnor	21
5.2.2 Hegemonisk maskulinitet.....	23
5.2.3 Underordnade.....	25
5.2.4 De delaktiga	28
5.3 Homosocialitet och att förstå de sociala koderna	29
6 Avslutande diskussion/konklusion.....	32
7 Litteraturförteckning.....	35

BILAGOR

Bilaga I – Informationsbrev

Bilaga II – Informerat samtycke

Bilaga III – Intervjuguide

1 Inledning

Han Går Som En Karl
Han Ser Ut Som En Karl
Med En Kropp Som En Karl
Och Han Kysser Som En Karl Ska

Han Har Charm Som En Karl
Han Är Fräck Som En Karl
Nonchalant Som En Karl
Och Han Rör Sig Som En Karl Ska
(P. Hellberg)

Denna studie har sin upprinnelse i att vi båda under vår socionomutbildning hade praktik på olika institutioner och där ett särskilt fenomen så småningom kom att intressera oss utöver det vanliga. De nya intrycken som vi fick från livet inifrån institutioner, ledde till att vi plötsligt inte pratade om annat. Vi jämförde hur rutiner sköttes på våra respektive institutioner, vilka arbetsuppgifter som fanns, vad som var lämpligt att ha på sig och hur personalen pratade med och om de klienter som var placerade där. Vidare kom vi in på diskussioner kring skapandet av kön. Vad gäller på din praktikplats? En av institutionerna hade endast män som klientgrupp och den andra hade en blandad grupp. Märkte vi några skillnader i hur det pratades om kön? Vilka egenskaper var accepterade i klientgrupperna? Kunde vi se någon hierarki på institutionerna? Många frågor kom på tal och intresset hade väckts och växte ytterligare.

Synen på manligt och kvinnligt som sociala konstruktioner är idag utbredd och accepterad bland många. Ändå anlägger vi i vårt vardagsliv ofta förväntningar på olika människor utifrån deras könstillhörighet, som om de vore sanningar som kan gå ofreflekterat förbi. Men vad kan dessa förväntningar innebära för individen? En av de största och också specifikt slutna institutionsmiljöerna är fängelser. Därför kom många av våra funderingar att vändas till hur det ser ut på en sådan plats. År 2011 blev 9467 personer placerade i fängelse, av dessa var 8770 män och 697 kvinnor. Det motsvarar 93 procent män och 7 procent kvinnor. Genomgående världen över är det män som dominerar antalet intagna på anstalt, och så även i Sverige, där just siffrorna 93 procent män och 7 procent kvinnor varit rådande den senaste tioårsperioden (www.bra.se). Det höga antalet män gör att kriminalitet ofta kopplas ihop med just detta kön.

Anstaltsmiljön är alltså en manlig sfär och vi upplever att det finns många föreställningar kring den grupp män som vistas där och vad som sker innanför murarna. Vi ska i den här uppsatsen försöka få en något större förståelse för detta, och kanske är inte allt som vi tror att det är.

1.1 Problemformulering

Med det socialkonstruktivistiska antagandet kring innebörden av manlighet som ett tids- och kontextbundet begrepp, anser vi det vara betydelsefullt att fortlöpande undersöka vilka idéer och tankar som är rådande inom institutionsmiljöer. Eftersom upplevelsen av hur manlighet gestaltas och konstrueras är ständigt föränderligt, är det av särskild vikt att förstå varför och hur manlighet konstrueras och rekonstrueras i homosociala grupper, miljöer och kontexter. Vi vill i vår studie fördjupa förståelsen för den hierarkiska innebörden maskulinitetskonstruktionen har i anstaltsmiljön. Det ligger därför i vårt intresse att göra en studie på en sådan plats. I tillägg till detta kanske vår undersökning även, i relation till och i samspel med övrig mansforskning, kommer kunna säga någonting om hur samhällsliga tankemönster ser ut idag. Vår studie syftar därför till att bli ett litet nedslag i den samhällsliga debatt som ständigt fortlöper.

Det forskningsproblem vi ämnar undersöka baserar vi på hur manlighet konstrueras och rekonstrueras i hierarkiska system. Vi har valt att undersöka en specifik kriminalvårdsanstalt i Mellansverige för att se hur personalen som arbetar närmast klienterna uttrycker klienternas hierarkiska konstruktion av manlighet. Genom denna undersökning hoppas vi kunna få en djupare förståelse för hur manlighet genom hierarkiska positioneringar uppfattas inom en homosocial klientgrupp och en institutionsmiljö.

1.2 Syfte och frågeställningar

Detta är en kvalitativ studie med syfte att undersöka hur personalen på en specifik kriminalvårdsanstalt beskriver hur klienternas konstruktioner av manlighet påverkar klienternas positionering hierarkiskt. Studien syftar även till att undersöka hur dessa manlighetskonstruktioner står i relation till anstaltsmiljön och den homosociala klientgruppen.

- Hur uttrycker personalen att klienternas konstruktioner av manlighet påverkar klienternas hierarkiska positionering?
- Hur beskriver personalen klientgruppens manlighetskonstruktioner i relation till den homosociala klientgruppen, samt till institutionsmiljön?

2 Tidigare forskning

I detta kapitel redogör vi för hur forskningsläget ser ut relaterat till de ämnen studien berör. Vi inleder med att kort presentera vad som är mansforskning och ett av de viktigaste bidragen inom detta fält. Efter det följer en sammanfattning av två forskningsbidrag kring homosocialitet och där efter en presentation av forskning kring män och kriminalitet i en svensk så väl som en amerikansk kontext. I sista delen av kapitlet beskriver vi tre forskningsbidrag med fokus på manlighet i anstaltsmiljö, där de två tidigare bidragen är brittiska och det sista utgår från ett svenskt fängelse.

2.1 Mansforskning

Mansforskningen tar sitt avstamp från de feministiska diskussioner och perspektiv som handlar om hur vår uppfattning av manligt respektive kvinnligt kan ifrågasättas och hur sociala samt kulturella konstruktioner påverkar synen på könen. Thomas Johansson beskriver i antologin *Rädd att falla* (1998) att mansforskningens avsikt är att problematisera vad manlighet överhuvudtaget är. Johansson beskriver även en förskjutning i nordisk mansforskning, där det tidigare funnits ett mer politiskt intresse inom fältet men där nu allt mer generell forskning kring manlighet även fått utrymme (Johansson 1998).

Raweyn Connell (2008) är en av de mest betydande forskarna inom mansforskningen och hon har bidragit med att skapa en mer nyanserad bild av relationer mellan makt och manlighet. För att förstå och kunna problematisera kring mäns positioner och maskulinitet menar Connell att maskulinitet först bör ses som en konstruktion av olika maskuliniteter som påverkar varandra. Hon talar därför om hegemoni, underordning och delaktighet (Connell 2008). Vi kommer i vår studie använda oss av Connells teori kring hegemoni och kommer därför att vidare presentera denna i teorikapitlet.

2.2 Män och homosocialitet

Lena Berg skriver i sin artikel *Homosocialitetens kraft* (2007) hur unga män presenterar sin egen maskulinitet i grupp och individuellt. Hon undersöker den rumsliga betydelsen för männens meningsskapande av sin maskulinitet. Hon tar också upp Thomas Johanssons *Manlighetens omvandling* (2005) och hans resonemang kring att ”komma bakom” mäns självrepresentationer, för att verkligen kunna förstå komplexiteten i hur dessa personer konstruerar kön. Genom att möta män i grupp påverkar denna homosociala gemenskap männen att använda sig av en machoattityd, men att detta i själva verket kan vara en fasad som döljer en komplex syn på sin manlighet präglad av osäkerhet och sociala fobier.

Berg (2007) tittar på hur respondenterna använder språket och vilka förklaringsmodeller som nyttjas. Hon menar att den homogena gruppen tillåter de unga männen att gestalta en mer icke-jämställd maskulinitet, då inte samma ansvar utkrävs av dem som det skulle göra på tu man hand. Hon visar också på att hennes informanter skapar olika situationsbundna maskuliniteter som kan vara oförenliga med varandra, men då dessa rumsbestämda situationer aldrig kolliderar behöver iscensättandet av dessa aldrig bli problematiskt för männen. Detta innebär i förlängningen att männen ges handlingsutrymme att iscensätta en sexistisk och homofobisk manlighet i denna homogena miljö, så länge mannen äger en annan typ av

manlighet ”innerst inne”. Männen får utrymme att bete sig motsägelsefullt utan att behöva stå till svars för detta.

Mathias Ericson har skrivit avhandlingen *Nära inpå: maskulinitet, intimitet och gemenskap i brandmäns arbetslag* (2011), där han undersöker hur maskulinitet konstrueras inom yrkesgruppen brandmän. Han utgår från hypotesen att den centrala mekanismen bakom könssegregationen och den långsamma förändringen av könsuppdelningen inom yrket, är homosocialitet i avseendet att män söker sig till grupper med enbart andra män. Ericsons studie visar att brandmännen upplevde en intimitet på arbetet som inte skulle vara möjlig om även kvinnor funnits i gruppen. Männen beskrev även att användandet av den råa jargong som fanns på arbetsplatsen var ett intimitetsbevis och att även detta skulle gå förlorat om kvinnor hade tillträde till platsen.

Ericson använder homosocialitet som ett begrepp för att förklara hur manlighet konstrueras. Han menar att detta begrepp tillåter att belysa andra former av inkluderings- och exkluderingsmekanismer. Då begreppet hegemonisk maskulinitet fokuserar på konflikter och hierarkier mellan män, tillåter homosocialitets-begreppet att framhålla intimitet mellan män. Detta då han menar att homosocialitet möjliggör känslan av en exklusiv intimitet. Där en känsla av tillhörande, bekräftelse och lojalitet mellan män råder. Han menar att detta har stor betydelse för hur manlighet konstrueras inom yrkesgruppen.

2.3 Män och kriminalitet

I *Gäst hos verkligheten, eller skapare av den?* (2003) undersöker Vanja Lundgren, Lotta Pettersson och Eva Tiby kriminologiska maskulinitetsperspektiv i empiriska verkligheter. Författarna har gjort deltagande observationer i tre mansdominerande miljöer. En MC-klubb, en mässa för lastbilschaufförer och en gay-klubb.

Utifrån sina observationer diskuterar och analyserar de hur materiella formuleringar hos männen kan förstås som symboliska uttryck för maskulinitet. De har i tillägg till det materiella temat även tittat på tävlingar inom gruppen och på genus och heteronormativitet. Forskarna menar att de inte kunde finna någon enhetlig hegemoni inom respektive grupp, men att de attribut och relationer som de observerade kan ses som kontextuella hegemoniska maskuliniteter. De fann likheter i de olika gruppernas attribut, men det var det kontextuella sammanhanget som skapade innebörden för deltagarna. Gruppen hade även i sig stor betydelse för att fylla det materiella med mening. Den huvudsakliga delen av undersökningen ägnas dock åt diskussionen och ifrågasättandet av observation som metod och huruvida detta kan fånga centrala delar av maskulinitet. Vidare diskuteras den påverkan forskarna har, i egenskap av kvinnor, på den homosociala gruppen och huruvida detta kan påverka äktheten i observationen.

Jessie L. Krienert förvänas i sin artikel *Masculinity and Crime: A Quantitative Exploration of Messerschmidt's Hypothesis* (2003) över den avsaknad av uppmärksamhet för att försöka förstå specifikt vad det är hos en man som orsakar våld. Eftersom de flesta brott begås av män hävdas det i en del kriminologiska kretsar att kriminalitet är ett sätt att göra manlighet på. I USA, där artikeln har sin grund, var det år 2001 ungefär 83 % av brotten som begåtts av män. Krienert beskriver hur Messerschmidt närmar sig en tänkbar förklaring till varför kriminalitet kan ses som ett sätt att göra manlighet, vilket är en anledning till varför män är kriminella i

större utsträckning än kvinnor. Messerschmidt menar att när traditionella sätt att göra manlighet på inte finns tillgängliga, eller är undertryckta, kan mannen som exempelvis är dålig på sitt jobb eller inte kan försörja sin familj, hitta andra sätt att uttrycka sin manlighet på. Ett alternativ blir då att hitta sin manlighet i våldet och kriminaliteten. Messerschmidts hypotes är en av tre hypoteser Krienert testat i sin studie.

Krienerts studie analyserar sina strukturerade intervjuer med 704 nyintagna på ett fängelse i Nebraska och undersöker hur typiskt manliga karaktärsdrag påverkar, å ena sidan, våldet och å andra sidan, undvikandet av våldsamma situationer. Studien visar att det inte går att förutspå en våldssituation utifrån endast maskulinitet, utan att det finns flera sätt att iscensätta manlighet på. Dock framkommer det att män med stark maskulinitet och få sätt att hävda den på, riskerar att lättare hamna i våldsamma situationer. Krienert önskar att det fanns en större förståelse för maskulinitet och för de uttryck som maskuliniteten tar sig i vissa fall, som exempelvis våldssituationer och menar att hennes studie belyser att det behövs mera forskning av detta slag.

2.4 Män och institution

Yvonne Jewkes artikel *Men behind bars- doing masculinity as an adaptation to imprisonment* (2005) undersöker manlighet i brittiska fängelser och hur de intagna använder sig av maskulinitet som strategi för att hantera fängelseperioden. Jewkes beskriver en hypermaskulinitet som ett inte oväntat inslag bland männen i fängelset och förklarar den som ett sätt för de intagna att skapa en identitet som förmedlar respekt och styrka till de andra intagna. En del av de intagna som Jewkes intervjuar beskriver hur de om dagarna spelar en roll med tuff attityd, visar upp en manlig fasad, för att bli lämnade ifred och att de endast på kvällen, efter inlåsning, kan vara sig själva. Jewkes tolkar detta utifrån Goffmans rollteori och menar att de intagna tar av sig masken enbart när de är ensamma i sina celler.

Jewkes beskriver också hur andra intagna inte vill rätta sig efter de normer som finns kring hur en intagen skall vara, att det alltså finns de som inte vill spela rollen. Hon menar att båda dessa typer av intagna, de som anpassar sig och de som inte vill eller kan göra det, bidrar till att upprätthålla ett ideal av den hegemoniska mannen inom fängelset. Även de som försöker stärka sin identitet genom att exempelvis studera bidrar, eftersom idealet av den hegemoniska mannen (beskrivet i artikeln som stark och våldsam) inte får någon mening utan underordnade män att mäta sig emot.

I artikeln förklaras den maskulinitet som skapas i ett fängelse som det huvudsakliga sättet att anpassa sig på, då man stämplat som "prisoner". Detta eftersom stämplarna indikerar svaghet, likformighet och maktlöshet, något som manlighet traditionellt inte förknippas med och därmed blir skapandet av maskulinitet en motreaktion på stämplingen.

Även Nick de Viggiani är en forskare verksam i Storbritannien, i hans artikel *Trying to be something you are not: masculine performances within a prison setting* (2012) synliggör han den paradox som skulle kunna uppstå mellan en "prisoners" vilja att passa in i fängelset och densammes vilja att förbättra sig för att kunna bli en del av samhället igen. De Viggiani menar, precis som Jewkes ovan, att de intagna ofta använder skapandet av en manlighet som bygger på våld och aggressivitet som strategi för att passa in i fängelset.

De koder som tycks finnas i de studerade fångelserna leder till ett "söndra och härska"- sätt, som enligt de Viggiani placeras de intagna i den sociala hegemoniska hierarkin. De intagna som besitter de för fångelset önskvärda egenskaperna, så som kontroll, aggressivitet och utnyttjande, hamnar således högt upp i hierarkin och de som misslyckas riskerar att bli utsatta för exempelvis övergrepp och utnyttjande. Eftersom de som står högt i hierarkin måste upprätthålla sin position, något som ofta görs med våld och aggressivitet, kan detta leda till att den personliga utvecklingen, så väl emotionellt som socialt, blir lidande. Vilket i sin tur är en negativ aspekt för återanpassningen till samhället.

Ricard Nilsson (2003) har i sin svenska uppsats studerat de hierarkiska förhållanden som uppstår mellan män på en anstalt. Hans studie är av etnologisk karaktär, då författaren själv är intagen på den anstalt han undersöker. Detta bidrar med ett speciellt perspektiv, men också en del svårigheter, då hans delaktighet är ofrånkomlig och denna påverkan på resultatet inte tillräckligt problematiseras i uppsatsen.

Nilsson menar att det som styr de hierarkiska förhållandena på den anstalt där han är intagen är sammanbundna med vilken typ av brott fången är dömd till. Huruvida den intagne avtjänat lång eller kort tid är av relevans och erfarenheter av fängelsevistelser är meriterande. Hur den intagnes sociala nätverk ser ut utanför fångelseramarna, menar Nilsson, har en given betydelse för vart den intagne positionerar sig i hierarkin, där ett kriminellt gäng är positivt. Den sista avgörande faktorn för den hierarkiska placeringen menar Nilsson är den sociala förmågan. Att inneha god förmåga att kommunicera och interagera med de andra intagna är av stor vikt för placeringen i hierarkin och Nilsson menar också att detta är en bidragande faktor till huruvida de intagna lyckas klättra alternativt sjunker i den hierarkiska strukturen på anstalten (Nilsson 2003).

3 Teori

I detta kapitel kommer vi att redogöra för de teoretiska perspektiv som vi har valt att utgå från i analysen av vårt empiriska material. Vi beskriver här Raewyn Connells teori, där hon menar att maskulinitet måste ses som en konstruktion av olika maskuliniteter som påverkar varandra och ordnas hierarkiskt. Hon talar om begreppen hegemoni, underordning och delaktighet, vilka vi förklarar närmare nedan. Vi beskriver sedan huvuddragen i Erving Goffmans rollteori för att efter detta kunna ge en djupare inblick i hans teori kring den totala institutionen. Sist i kapitlet beskrivs Michael S. Kimmels bidrag till maskulinitetsteori och vi går där närmare in på begreppet homosocialitet.

3.1 Raewyn Connell

Den australiensiska sociologen Raewyn Connells (2008) teorier kring manlighet är så väl välkända som välanvända inom mansforskning världen över. Hon beskriver relationen mellan maskuliniteter i tre kategorier, hegemoni, underordnande och delaktighet. Begreppet hegemoni har Connell lånat av Antonio Gramsci och dennes analys av klassrelationer, det vill säga hur en grupp i samhället kan höjas över de övriga och genom detta inta ledande positioner. På samma sätt menar Connell att det finns en slags manlighet som räknas som bättre än övriga och därmed intar en hög position.

3.1.1 Hegemonisk maskulinitet

Connell (2008) har ett socialkonstruktivistiskt synsätt och menar att manlighet ständigt skapas och omskapas i relation till hierarkier. Hon menar att, för att förstå och kunna problematisera kring mäns positioner och maskulinitet, bör maskulinitet först ses som en konstruktion av olika maskuliniteter som inverkar på varandra. Hon talar därför om hegemoni, underordning och delaktighet. Den hegemoniska maskuliniteten skall ses som ett ideal och något eftersträvanvärt, men som väldigt få människor faktiskt innehar. Den hegemoniska maskuliniteten definieras som den dominerande formen av maskulinitet i relation till andra maskuliniteter, och även i relation till kvinnor. Män innehar således en dominant position och kvinnor en underordnad.

Den hegemoniska maskuliniteten kan skilja sig beroende på vilken kontext som undersöks och den är därmed inte bunden vid en viss karaktärstyp. Det hegemoniska idealet kan alltså vara föränderligt beroende på plats och kontext. Dels kan en och samma person inta en hegemonisk position i det professionella livet och samtidigt en annan ställning i andra sammanhang. Dels kan platsen vara av betydelse för vilken manlighet som utgör idealet, vilken kultur det är som är gällande. Även om den hegemoniska maskuliniteten ger en allmän bild av manlighet som förkroppsligas genom militär, stat och män inom näringslivet, behöver detta därmed inte vara gällande överallt. Connell understryker att hegemoni skapas genom att det finns ett samförstånd mellan institutionell makt och kulturella ideal på en mer kollektiv nivå. Vad som gäller och vem som innehar makten kan därför variera utifrån kontext. Den hegemoniska maskuliniteten innehåller som Connell säger ”*en allmänt accepterad strategi*” (Connell 2008, sid.115) och bygger på att den stora massan inte motsätter sig de normer som är gällande för den hegemoniska maskuliniteten. När nya grupper av män, eller

kvinnor, ifrågasätter och utmanar rådande hegemoniska position kan en ny hegemoni skapas (Connell 2008).

3.1.2 Underordnad maskulinitet

Hegemoni hör ihop med vilka kulturella ramverk som är gällande för samhället i stort, där det finns vissa genusrelationer baserade på dominans och underordning mellan olika mansgrupper. Enligt Connell är det i vårt samhälle idag främst heterosexuella mäns dominans över homosexuella män som är den mest utmärkande. Detta har skett genom bland annat olika sorters förtryck, allt från kulturell smutskastning till gatuvåld. Det är dock inte endast den homosexuella maskuliniteten som kan vara underordnad, även heterosexuella män kan vara uteslagna från legitimitetscirkeln. Att uteslutas kan markeras av språket, genom ord som till exempel tönt, mes, fjolla, morsgris osv. Gemensamt för detta nedvärderande språk är att det grundas på en uppfattad femininitet. En underordnad position intas av män som har svårt för, eller inte kan, utnyttja den hegemoniska positionen. Connell menar att trots att många män kan komma nära den hegemoniska positionen är det få som fullt ut intar den, än fler är det som på något vis befinner sig i den underordnade positionen (Connell 2008).

3.1.3 Delaktig maskulinitet

Trots att många män befinner sig i den underordnade positionen, skriver Connell att de flesta på ett eller annat sätt drar fördel av den hegemoniska maskuliniteten, det vill säga att de drar nytta av den könsmaktsordning där de har flest fördelar gentemot kvinnors underordning. Dessa män tillgodosör sig den patriarkala utdelningen. Om en större grupp män, som inte själva når upp till idébilden av hegemonisk maskulinitet, men har samröre med det hegemoniska projektet och får de nyss nämnda fördelarna av patriarkatet, ses dessa män som delaktiga. Detta medför även att den hegemoniska bilden fortsätter att upprätthållas då män, enligt Connell, gemensamt deltar i att vidmakthålla könsmaktsystemet. Vare sig de gör det genom ett tyst eller aktivt samförstånd. Det är denna delaktighet som gör att män gynnas på kvinnors bekostnad (Connell 2008).

3.2 Erving Goffman

3.2.1 Rollteori

Vi har i vår studie i första hand använt oss av Erving Goffmans teori om den totala institutionen, som beskrivs mer utförligt nedan. Denna teori utgår från det dramaturgiska perspektiv som Goffman beskriver i sin bok *Jaget och maskerna* (2004), där hans samhällssyn uttrycks med hjälp av den metaforiska bilden av en teater. Han menar att individen åtar sig olika roller beroende av vilken scen som individen för tillfället befinner sig på och vilken publik denna står inför.

Individen ikläder sig, enligt denna teori, en specifik roll som denne spelar upp i interaktionen med andra människor. De som befinner sig på denna scen har, enligt Goffman, en strävan

efter att finna en gemensam definition av situationen. Han menar alltså att varje roll som spelas i det mellanmänskliga samspelet är situationsbunden och att dessa också medför en viss status.

Den som är aktivt deltagande i interaktionen benämns som aktör och denne aktör är i sin tur påverkad av den publik som denne framträder inför. Publiken påverkar alltså aktörens roll, men blir också påverkad av densamme. Den expressiva utrustning som aktören använder sig av utgör det som Goffman kallar fasad. En del av denna fasad är inramningen, alltså den fysiska scen som aktören använder sig av. Inramningen utgör det platsbundna som aktören använder i utformandet av sin roll. I tillägg till detta innehåller inramningen den personliga fasaden som personen kan ta med sig då denne byter scen. Ett exempel på detta kan vara kroppsliga uttryck och utseende.

Goffman menar att aktören är beroende av en främre och en bakre region i rollframträdandet, där det faktiska framträdandet sker i den främre regionen, medan det i den bakre regionen planeras och förbereds inför rollframträdandet och ger aktören utrymme att vila upp sig och samla kraft (Goffman 2004).

3.2.2 Den totala institutionen

Erving Goffman beskriver i sin klassiska bok *Den totala institutionen* (1983) en kategori av institutioner som skiljer sig nämnvärt från andra samhällsinstitutioner i det avseendet att den är total. Detta innebär att denna sociala inrättning kännetecknas av att vara omringande och inneslutande. Goffmans teoretiska perspektiv handlar om institutionens konstlade miljö och vilka konsekvenser denna egendomliga värld kan få för individen.

Goffman beskriver den totala institutionen som en plats som utgör hinder för medlemmarna till social interaktion med världen utanför. Detta gäller oavsett om institutionen är under tvång eller frivillig (Goffman 1983). Skillnaden från andra institutioner är enligt Goffman att den totala institutionen inte ger utrymme att handla på olika arenor, utan förutsätter att medlemmarna utför alla aktiviteter på samma plats. Samhällsmedborgare som inte befinner sig i en total institution kan utföra sina sysslor som att arbeta, sova och roa sig, på olika platser. En av de grupper som Goffman beskriver som total institution är just fängelser och inrättningar vars främsta funktion är att skydda samhället från hot. Han har även ytterligare en kategori där syftet är att skydda samhället från hot, men där medlemmarna också befinner sig av den anledningen att de är oförmögna att ta hand om sig själva, till exempel mentalsjukhus. Platsen för vår undersökning är ett fängelse och tillhör därför den första grupp som beskrevs, men då denna även har behandlande inslag skulle anstalten också kunna infalla under den senare kategorin.

Goffman menar att dessa institutioner har gemensamt att de som ingår som medlemmar utför sina dagliga aktiviteter tillsammans med andra, som behandlas på likvärdigt sätt och är tvungna att utföra noga planerade aktiviteter, som är inordnade i tydliga system med formella regler. Dessa aktiviteter genomförs i ett steg att uppfylla institutionens officiella målsättning. Ett annat gemensamt drag hos de totala institutionerna är den distinktion som uppstår mellan de som är placerade på institutionen och de som arbetar på den samma. Den skillnad som är tydligast är det faktum att personalen lämnar institutionen då arbetsdagen är över, för att då kunna utföra aktiviteter på andra arenor. Detta menar Goffman skapar en social klyfta mellan de två grupperna som är svår att övervinna (Goffman 1983).

Den kulturella miljö som uppstår på institutionen skiljer sig ofta påfallande från hur många lever sitt liv utanför densamma. I stället för att leva ensam eller med en familj är individen nu hänvisad till ett massboende med människor som inte är aktivt valda. Denna boendeform gör det svårt att upprätthålla sitt privatliv. Goffman kallar institutionsboendet för en social hybrid, där boendegemenskap och formell organisation sammanblandats. Det som tidigare endast utgjort jagets privata sfär, blir på institutionen dokumenterat och analyserat utav personalen. I och med detta, menar Goffman, att gränsdragningen mellan individens egen varelse och omgivningen, blir otydlig. På detta sätt påverkas individens identitet genomgripande. Dels på grund av avsaknaden av privatliv men också med anledning av den nya kulturella miljö som institutionen innebär. Goffman menar att det hinder som finns mellan individen på institutionen och världen utanför skapar en rollförlust, då det verkliga livet inbjuder individen att inta olika roller på olika arenor. Då institutionen inte erbjuder mer än en och samma arena förlorar individen möjligheten att uppträda på olika vis, utan att rollerna hamnar i konflikt med varandra.

3.3 Michael S. Kimmel

Michael S. Kimmels (2006) teori, som nedan kommer beskrivas, har blivit ifrågasatt för hur relevant den är i dagsläget, då den är baserad på en amerikansk kontext från slutet av 1800-talet, där Kimmel menar att ”marketplace manhood” uppstod, där en maskulinitet konstruerades i relation till andra män snarare än gentemot familjen (Kimmel 1997). Trots kritik anser vi denna teori vara användbar för vår studie, eftersom det även i vår kontext är maskulinitet som skapas i mellanmanliga relationer.

Kimmels (2006) teori om maskulinitet som homofobi, skam och rädsla, kan kopplas till Connells (2008) ovan nämnda teorier om hegemonisk maskulinitet. Kimmel hävdar att den hegemoniska maskuliniteten främst definieras av vad den inte är och att det icke-maskulina alltså är likställt med det feminina. Med detta i bakhuvudet menar Kimmel att män som aspirerar på att uppnå hegemonisk maskulinitet befinner sig i ett tillstånd av rädsla, homofobi och skam. Detta beror, enligt Kimmel, på att dessa män ständigt måste avfärda de egenskaper som inte är accepterade, för att undgå att uppfattas som icke-maskulina. Därför kan en homofob jargong till exempel verka som ett uppvisande av sin manlighet och ett avståndstagande från det feminina, menar Kimmel (2006).

Männens rädsla för att misslyckas med maskulinitetsprojektet innebär att de redan misslyckats med just detta. Det eftersom rädsla är oförenligt med traditionell maskulinitet, enligt Kimmel (2006). I misslyckandets kölvatten följer så känslan av skam över just misslyckandet av att uppnå en acceptabel manlighet.

Kimmel (2006) menar att det viktiga för män i skapandet av maskulinitet är att bli godkända av andra män och att det som skrämmer mannen är att inte lyckas med detta och därmed istället bli dominerad av andra män. Maskuliniteten definieras alltså framför allt av männen i relation till just andra män och inte i någon större utsträckning till kvinnor. Kvinnor exkluderas nämligen på grund av mäns lojalitet till andra män.

3.3.1 Homosocialitet

Homosocialitet ses som ett centralt begrepp inom maskulinitetsforskningen, som innebär att det finns en mellanmanlig attraktion, vilket innebär att män hellre umgås med andra män. Homosocialitet kan fylla olika funktioner i olika grupperingar. Manliga kretsar har generellt högre status och makt än kvinnliga kretsar. Dessa homosociala grupperingar blir då ofta maktsfärer inom vilka männen delar med sig av den kunskap de har och fördelar makten inom gruppen. Detta hjälper till att stärka den manliga identiteten. Denna identitet och makt upprätthålls också genom ständiga kraftmätningar som fungerar för att bestämma hierarkin inom gruppen. Den homosociala grupperingen kan också fungera som en frizon, där distanserad närhet råder mellan männen och där de är fria från kvinnors krav och känslor. Män socialiseras redan från barnsben till att konstruera kön och lär sig alltså tidigt att de i egenskap av män hellre skall vilja umgås med andra män (Gunnarsson & Andersson 2003).

Då homosocialitet handlar om att sammansvetsa och förstärka en manlig krets, utesluts personer som inte har rätt sätt eller rätt attribut. När detta manliga kollektiv ska skapas är det vissa handlingar, jargonger och attityder som råder. Dessa bidrar till att skapa en värld dit inte alla har tillträde, exempelvis blir kvinnor exkluderade, men också feminina män och män som är homosexuella. Om en man skulle misslyckas med att förstå dessa koder kan denne komma att marginaliseras. Det är därför av stor vikt för män att skapa "rätt" sorts manlighet genom att dra en tydlig gräns mot det "omanliga" (Johansson 2003).

Begreppet situationell manlighet kan kopplas ihop med homosocialitet, då begreppet innebär att hur individen ger uttryck för manlighet kan variera utifrån situation. Det vill säga att en individ kan visa upp olika attityder beroende på vilken social arena individen befinner sig på. Detta kan jämföras med Goffmans (2004) dramaturgiska diskurs. Exempelvis kan en man visa upp en tuff attityd när han befinner sig bland vänner, men en helt annan då han är ensam med sin flickvän. Detta beror på att mannen försöker hitta olika sätt att ge utlopp för sig själv (Johansson 1995). Då homosocialitet ofta innebär en sammansvetsad krets av män med särskilda regler, är det viktigt att männen vet vilken situationell manlighet som är accepterad inom kretsen för att inte bli exkluderade.

4 Metod

Metodkapitlet syftar till att ge en tydlig inblick i studiens genomförande och de processer som lett fram till det färdiga resultatet. Vi kommer i detta kapitel att redogöra för vårt val av metod och hur vi har gått tillväga i användningen av denna. Vi beskriver våra metodologiska ställningstaganden och tar upp centrala aspekter av urvalsprocessen, genomförandet av intervjuerna och etiska reflektioner.

4.1 Val av metod

För att undersöka hur personal på en specifik kriminalvårdsanstalt beskriver och resonerar kring konstruerandet av klienternas manlighet i förhållande till hierarkiska strukturer, och hur detta står i relation till anstaltsmiljön, har vi valt att använda oss av ett kvalitativt angreppssätt. Anledningen till detta är att vi vill öka förståelsen för informanterna och fokusera på hur individen förstår och tolkar sin verklighet. Alan Bryman (2011) beskriver kvalitativa metoder som ett redskap för att kunna studera fenomen närmare. Dessa metoder ger forskaren möjlighet att försöka se på verkligheten utifrån informantens upplevelsevärld för att sedan tolka denna med hjälp av teoretiska verktyg. Då vi vill undersöka respondenternas subjektiva upplevelse anser vi att ett kvalitativt perspektiv är bäst lämpat för att ge svar på våra frågeställningar.

Då vi i studien har anslutit oss till den ontologiska ståndpunkten att sociala företeelser, och meningen med dessa, är socialt konstruerade, är det kvalitativa angreppssättet till god hjälp för oss. Det samhällsvetenskapliga fältet och framför allt genusforskning, härstammar till stor del från en socialkonstruktivistisk människosyn och det är därför en naturlig följd att forskningsansatser kring konstruktion av kön använder kvalitativa metoder, då dessa kan hjälpa oss att förtydliga mönster och tendenser (Johansson 1998). Då vi inte är ute efter kvantifierbar eller statistisk data, utan istället vill undersöka informanternas upplevelser och beskrivningar, tänker vi använda oss av kvalitativ intervju som metod till förmån för kvantitativa metoder.

Utifrån vårt kvalitativa angreppssätt har vi valt att använda semistrukturerad intervju som metod. Det finns olika sätt att lägga upp en intervju, där ostrukturerad intervju är en metod. I denna metod används inte några färdigformulerade frågor. Istället låter forskaren informanternas svar bestämma intervjusituationen. Vi ansåg att detta skulle bli för omfattande för vår tidsram, samt att vi med denna metod skulle få för mycket överflödigt information. En strukturerad eller standardiserad intervju, där frågorna ställs i ett frågeformulär, ansåg vi vara för snäv (Bryman 2011).

Vi har därför valt att använda oss av semistrukturerad intervju, som är en delvis strukturerad intervju där fokus oftast ligger på ett i förväg bestämt ämne. Eftersom vi är intresserade av hur informanterna resonerar kring och upplever klienterna, deras manlighet och hierarkiska strukturer, har vi huvudteman i vår intervjuguide som inriktar sig på dessa frågeställningar (Bryman 2011).

Semistrukturerad intervju innebär att vi har utformat en intervjuguide, men att denna inte är helt strikt i sin struktur. Ordningsföljden på frågorna spelar en mindre roll och vi utgår i första hand från våra teman och huvudfrågor, för att sedan kunna ställa fler följdfrågor på ämnet.

Fördelen med denna typ av intervju är att vi på så vis behåller vårt huvudsakliga fokus samtidigt som vi har en öppenhet och flexibilitet i intervjun (Bryman 2011).

4.2 Litteratursökning

Litteratursökningen inför denna studie började med att vi deltog i en sök-workshop på Göteborgs Universitets Centralbibliotek och fick där användbara tips och hjälp med att komma igång. Maskulinitet stod som huvudfokus i vår litteratursökning och har tillsammans med olika aspekter av maskulinitetsforskning, så som exempelvis anstaltsmiljö, givit oss en överblick i hur forskningsläget ser ut inom vårt område. Vi har vid söktillfällena använd oss av en rad olika sökfunktioner för att hitta forskning relaterad till det för studien valda ämnet.

KVINNSAM, som är en deldatabas i Libris och som behandlar genusforskning, hjälpte oss att hitta exempelvis artikeln *Men behind bars- doing masculinity in a prison setting* (2005), genom att vi använde sökord som bland annat ”men” och ”prison”.

Libris har vi också använt för att hitta exempelvis Raewyn Connells bok *Maskuliniteter* (2008) och Claes Ekenstams *Rädd att falla* (1998). Vi har också använt Göteborgs Universitets databas för ProQuest Social Sciences där både nationell och internationell forskning går att hitta.

Vi har även använt GUNDA, som är Göteborgs Universitets bibliotekskatalog när vi behövt låna böcker under studiens gång. Sökord vi använt oss av genomgående är, ”man”, ”anstalt”, ”kriminalitet”, ”hegemoni”, ”maskulinitet” och ”manlighet” bland andra, samt dessas engelska motsvarigheter. Trunkering (*) på sökorden har vid söktillfällena använts. Google Scholar har även varit ett verktyg vid vår sökning av tidigare forskning.

4.3 Utformning av intervjuguide

Under utformningen av intervjuguiden (se bilaga III) har vi formulerat frågor som är förhållandevis korta och enkla. I den inledande frågan har vi använt en konkret och beskrivande fråga för att på så vis erbjuda respondenterna en lätt ingång till att börja samtala om ämnet och på så vis också få igång ett flytande samtal. Detta har vi valt att göra i enlighet med Steinar Kvale och Svend Brinkmann, som råder till detta i sin bok *Den kvalitativa forskningsintervjun* (2009). Vi har lagt ned mycket tid på utformningen av vår intervjuguide. Vi arbetade först fram en idé men var inte helt nöjda med de teman som vi då kommit fram till. Efter att vi tillsammans diskuterat hur vi uppfattade varje fråga och jämfört om dessa kunde ha många olika tolkningsmöjligheter valde vi att utesluta samt formulera om vissa frågor. Utifrån detta formulerade vi sedan om våra teman och placerade några huvudfrågor under dessa, med öppningar för följdfrågor (Kvale & Brinkmann 2009).

Vår ursprungliga tanke var att göra en pilotintervju när vår intervjuguide var färdigutformad. På grund av att våra frågor är specifikt riktade mot personer som arbetar på en viss anstalt och att vi inte kunde få tillgång till någon med det yrket, samt på grund av tidsbrist och planeringen som krävs innan ett besök på anstalt, kunde vi inte genomföra en pilotintervju. Istället provade vi intervjuerna på varandra. Vi var medvetna om att vi inte skulle kunna svara med samma utförlighet som våra informanter senare skulle komma att göra. Dock upplevde vi att övningstillfället gav oss lärdom angående frågornas relevans, vilket ledde till att vi omformulerade ett par frågor och ändrade ordningen bland en del för att få ett bättre flyt. Detta gav oss också en chans att prova vår intervjuteknik och lära oss att lyssna och rikta uppmärksamheten mot den person som stod i intervjuens fokus. Vi tänkte på att uppmuntra den andre till att berätta fritt, något vi även gjorde när de riktiga intervjuerna tog plats (Dalen 2008).

4.4 Urval

Genom att genomföra intervjuer med de anställda på anstalten ser vi på konstruerandet av manlighet genom deras ögon. Vi valde att undersöka personalens uppfattning av klienternas manlighet, då manlighetskonstruktion sker i ett långt perspektiv och vi själva inte hade möjlighet att göra någon längre etnografisk observation av dessa män. Vi valde därför istället att inhämta information från en grupp som följt dessa män under en längre tidsperiod och på så vis bildat sig en god uppfattning om klienternas manlighetskonstruktioner. Vi är dock medvetna om att detta endast ger oss just personalens syn och att denna kan vara påverkad av deras ställning och relation gentemot klienterna. Detta innebär att de resultat som framkommer i vår undersökning endast grundas i personalens uppfattningar och att dessa också kan påverkas av deras egen närvaro, relation till och syn på klienterna. Vi är medvetna om att även inställningen till sin arbetsplats och informantens dagsform är faktorer som kan ha inverkan på utfallet av vår undersökning.

För att hitta våra respondenter tog vi kontakt med en kriminalvårdsinspektör på den anstalt vi hade för avsikt att undersöka. Denna person fungerade i detta fall som grindvakt. Genom detta fick vi på så vis hjälp att dela ut ett informationsbrev (se bilaga II) till de anställda och de som var intresserade kunde därefter skriva upp sig på en lista.

Vi har alltså, genom informationsbrevet, tillfrågat alla i vår urvalsram. Vi är medvetna om att detta trots allt endast fångar upp vissa respondenter, eftersom de som väljer att skriva upp sig på listan kan utgöra en viss typ av anställda som särskiljer sig från sådana som inte skriver upp sig, till exempel de särskilt intresserade av manlighet. Detta kan alltså ha viss påverkan på slutresultatet. Då vår studie inte har för avsikt att visa på allmängiltiga sanningar anser vi ändå att detta inte utgör något större problem (Bryman 2011).

4.4.1 Antal respondenter

Hur många respondenter som skall användas i en studie skall bestämmas av studiens syfte. Vi har inte för avsikt att generalisera utifrån den kunskap vi får fram. Syftet är snarare att beskriva hur respondenterna resonerar kring klienternas syn på manlighet och hur denna kan komma att uttryckas hierarkiskt och eventuellt reproduceras i en homogen anstaltsmiljö. Vi valde att genomföra åtta stycken intervjuer, alternativt tills materialet uppnådde mättnad om

detta skulle ske tidigare (Kvale & Brinkmann 2009). Då vi utförde intervjuerna på anstalten var vi beroende av att respondenterna hade möjlighet att ställa upp rent logistiskt. Vi kunde därför endast intervjua sju av de åtta respondenter som vi först bokat tid med. Detta på grund av schemaförändringar och säkerhetsskäl på anstalten.

Våra respondenter består av sju personer, samtliga anställda på den anstalt där vi utfört vår studie. Respondenterna hade alla samma yrkestitel, kriminalvårdare. Vi anser att de sju respondenter vi intervjuat var tillräckligt för att uppnå ett mättat urval.

4.5 Genomförande av intervju

Intervjuerna hölls vid två tillfällen. Vid det första tillfället intervjuade vi fem utav respondenterna, och vid ett senare tillfälle ytterligare två. Vi hade avsatt cirka 30 minuter till varje person, detta på grund utav att personalen inte kunde vara borta från sina arbetsuppgifter i längre tidsperioder. Vi hade därför anpassat vår intervjuguide efter denna tidsram. Alla intervjuer hölls bakom stängda dörrar i enskilda rum så att dessa kunde genomföras ostört. Med undantag för de tillfällen då larmet gick och vi var tvungna att avbryta, med anledning av detta. Vi upplevde ändå att detta inte påverkade intervjusituationen nämnvärt och att det var en lugn och bekväm plats för respondenterna samt att de kunde svara förtroligt på våra frågor. Att vi befann oss i en för dem bekant miljö anser vi vara en god förutsättning för en bekväm utgångspunkt, vilket även betonas av Dalen (2008).

Vi informerade om och vi fick samtligas samtycke till att spela in intervjuerna med en diktafon. Vi gjorde även vissa stödanteckningar. I intervjusituationen höll vi en avslappnad attityd till bandupptagningen och hade försäkrat oss om att vi behärskade tekniken, för att på så sätt behålla ett avspänt klimat och inte göra respondenterna obekväma. Även detta är något som Dalen (2008) framhåller som angeläget.

4.6 Bearbetning av empiriskt material

I analysen kommer vi oundvikligen att skapa en tolkande konstruktion av intervjumaterialet som vi samlat in. Vi är alltså medvetna om att det är en subjektiv konstruktion som vi som forskare skapar utifrån vårt insamlade material. Vi har därför noga tagit i beaktande det faktum att vår förförståelse, våra erfarenheter och vårt intresse för ämnet har inverkan redan vid insamlandet av vårt material, men också för hur vi tolkar detta (Gillham 2008).

Då vi utformade vår analys tog vi utgångspunkt i att få en överblick över vårt insamlade material. Genomläsning av de sju genomförda intervjuerna gjordes för att lära känna vårt empiriska material ytterligare. Därefter kategoriserade vi in vårt material i de tre huvudsakliga teman vi haft under intervjusessionerna, *anstaltsmiljön*, *hierarki* och *homosocialitet*. Detta gjorde vi med hjälp av att markera de olika teman vi fann i det utskrivna materialet med olika färger. Det tillkom under processens gång även underkategorier till nämnda teman så som exempelvis *kropp*.

Vi hade i början av vår studie ett huvudsakligt induktivt förfarande, vilket innebär att vi tog avstamp i empirin snarare än att initialt ha teorier och hypoteser klara att applicera på vårt

material. Vi kan dock inte hävda att vi använt oss av ett renodlat induktivt angreppssätt då vi inte kan frånga vår egen förförståelse, och att denna alltid kommer påverka oss som forskare. Vi var sedan tidigare bekanta med vissa teorier och metoder kring mansforskning och obekanta med andra. När vi hade samlat in materialet började vi skönja användbara teorier redan under de första genomläsningarna. Det är vanligt att formulerandet och framväxandet av hypoteser och teorier sker parallellt med insamlandet av data vid ett induktivt tillvägagångssätt enligt Backman (2008) och så även i vårt fall.

Vidare i bearbetningen av vårt material har vi använt ett abduktivt förfarande där vi tittat närmre på de teorier som vi tänkt oss kunna tillämpa på vår empiri. När vi hittade nya perspektiv i vår teori provade vi dessa på vår empiri för att på så vis kunna utveckla vår förståelse för valda teorier ytterligare. Abduktion ger oss alltså chans att växelverka mellan induktion och deduktion. Patel och Davidsson (2003) menar dock att det vid abduktion krävs en extra vaksamhet från forskarens sida så att en vidd inför alla slags tolkningar av ett fenomen tillåts finnas. De teorier vi tydligt kunde se allteftersom, och som vi sedan använt vid analysen, var Connells (2008) teorier kring hegemonisk maskulinitet och det hierarkiska system detta bygger på. Vidare såg vi också både Goffmans (1983; 2004) rollteori samt hans teori kring den totala institutionen som användbara. Även Kimmel (2006) och hans teorier kring skapandet av maskulinitet, samt homosocialitet och situationell manlighet användes vid analysen av vårt empiriska material. Detta sätt att analysera vårt insamlade material, att med hjälp av olika teorier och begrepp belysa vårt studerade fenomen, kallar Patel och Davidsson (2003) för teoretisk triangulering.

4.7 Validitet och reliabilitet

När en undersökning genomförs och utformas är reliabilitet och validitet två centrala begrepp. Validitet avser att vi undersöker det vi utger oss för att undersöka och med reliabilitet menas att vi gör denna undersökning på ett tillförlitligt vis. Dessa två begrepp hör samman, men bör även betraktas var och ett för sig, eftersom exempelvis hög reliabilitet inte garanterar även hög validitet (Patel & Davidsson, 2003). Vidare betyder reliabilitet ofta att ställa sig frågan om samma undersökning skulle kunna genomföras på nytt och att resultatet skulle bli det samma som vid den första undersökningen, eller om det är andra omständigheter och tillfälliga förutsättningar som påverkar resultatet. Validitet och reliabilitet kan vara svårt att direkt överföra till kvalitativa forskningsansatser då dessa begrepp utgår från ett positivistiskt synsätt och är därför mer lättanvänd inom den kvantitativa forskningen (Bryman 2011).

Eftersom det är människor vi undersökt i vår kvalitativa studie och deras tankar och beskrivningar om ett fenomen, är det inte troligt att exakt samma svar skulle ges av andra människor vid ett annat tillfälle och att resultaten således skulle bli desamma. Vi anser dock att reliabiliteten i vår undersökning är relativt god. Detta eftersom en viktig poäng är att vara medveten om vilken roll forskaren har och att en korrekt beskrivning av forskningsprocessen ges, för att på så vis ge god transparens, så som vi gjort i vårt metodkapitel. För att öka reliabiliteten har vi båda medverkat vid intervjutillfällena för att på så vis inte enbart förlitat oss på en persons intryck och tolkningar av stunden, inspelning av materialet har också bidragit till detta.

Enligt Patel och Davidsson (2003) går det inte att sätta ett exakt mått på tillförlitligheten i vår undersökning då denna är kvalitativ och vi därför inte använt något instrument för att

poängsätta våra respondenter, på till exempel en attitydskala, något som ibland används inom kvantitativ forskning.

Vi har varit noggranna med att förvalta de svar våra respondenter givit och transkriberat dessa, samt skrivit ut i pappersform och varit noga med att inte göra om eller förtydliga texten för att vi tror oss veta vad en respondent menar (Patel & Davidsson, 2003). För att öka validiteten har vi till en början bearbetat materialet var och en för sig för att sedan jämföra om det vi kommit fram till överensstämmer med varandras anteckningar. Detta för att inte enkom en persons tolkningar skall tas för givna. För att hela tiden ha i åtanke att vi ska mäta det vi avsett att mäta är det viktigt att de tolkningar vi gör i analysen är väl underbyggda av teoretisk kunskap. Vi har använt oss av teoretisk triangulering vid analysen och försökt belysa vårt undersökta fenomen genom olika teoretiska perspektiv. De tolkningar vi gjort har stärkts med citat för att läsaren skall få chans att själv bedöma tolkningarnas trovärdighet. Vi har varit noga med att beskriva hela forskningsprocessen för att uppnå god validitet (ibid.).

Viktigt att ha i åtanke när studier som denna görs är att resultaten och kunskapen som framkommer inte går att generalisera utifrån, eftersom vi endast undersökt en plats och inte kan dra några slutsatser kring att det ser likadant ut på andra svenska anstalter. Vår studie syftar istället till att utgöra en exemplifiering av hur manlighet kan konstrueras hierarkiskt på en specifik plats (Bryman 2011).

4.8 Etiska reflektioner

Samhället ställer krav på att den vetenskapliga forskning som genomförs styrs av vissa överordnade principer vilka preciseras i lagar och riktlinjer (Dalen 2008). Vi har i genomförandet av vår studie tagit hänsyn till de forskningsetiska riktlinjer som Vetenskapsrådet tagit fram. I dessa riktlinjer formuleras de fyra viktigaste etiska principerna (Vetenskapsrådet u.å.).

Det första av dessa krav benämns som Informationskravet. Detta innebär att vi som forskare bör informera om vår studie. Som vi tidigare nämnt lämnades ett informationsbrev ut till hela personalgruppen inför våra intervjuer där vi informerade om studiens syfte, vår institutionsanknytning och en beskrivning av studien i stora drag (se bilaga I). På så vis uppfyllde vi detta krav.

Det andra kravet är samtyckeskravet, vilket innebär att deltagarna i undersökningen själva har rätt att bestämma över sin medverkan. Forskning får alltså endast utföras då personerna som ingår i studien frivilligt samtycker till detta. Utifrån den informationen som vi lämnat i informationsbrevet kunde respondenterna välja att anmäla sitt intresse till den person som vi hade kontakt med på anstalten. Ett problem med detta kan vara att vi faktiskt inte haft någon insyn i hur denna urvalsprocess gått till, utan får förlita oss på att inga påtryckningar gjordes för att få dem att ställa upp på intervjuer (ibid.).

För att garantera att alla respondenter var medvetna om studiens frivillighet lät vi alla respondenter läsa igenom och godkänna det skriftliga informerade samtycke som vi i förväg tagit fram (se bilaga II). Här framgick att medverkan i intervjun var frivillig och att deltagandet när som helst under forskningsprocessens gång gick att återkalla (ibid.).

Vi tog även upp aspekten angående konfidentialitet i det informerade samtycket. Konfidentialitetskravet innebär att de uppgifter som framkommer skall behandlas med största möjliga konfidentialitet och förvaras på så vis att inga obehöriga får del i dessa. För att kunna garantera att ingen utomstående ska kunna identifiera någon person i studien har vi i våra utskrift av intervjuerna avpersonifierat respondenterna och istället endast benämnt dem med en siffra. För att ytterligare försäkra de medverkande om deras anonymitet har vi valt att inte namnge, eller närmare beskriva något kring den anstalt de arbetar på. Vi har även valt att maskera vissa uppgifter om specifika personer eller platser som framkom i intervjuerna. Det är endast vi forskare som haft tillgång till materialet under arbetets gång och allt material kommer efter avslutad studie att raderas permanent. Det sista etiska kravet är nyttjandekravet, vilket innebär att de insamlade uppgifterna inte får användas i något annat syfte än just denna studie, vilket vi självklart förhåller oss till (Vetenskapsrådet u.å.).

Då vår studie undersöker män och manlighet måste även tas i beaktning att vi kan antas uppfattas som kvinnor, vilket kan innebära att respondenterna tenderar att svara på ett specifikt vis som skulle kunna se annorlunda ut om vi istället uppfattades som män.

Ytterligare etiska aspekter på vår studie är det faktum att den grupp vi undersöker, män på en anstalt, är i sin position socialt utsatta. Vi har heller inte utforskat deras bild av sin manlighet utan endast sett till hur den personal som träffar dem förklarar deras manlighetsuttryck. Männerna i fråga är inte medvetna om att vi undersöker personalens uppfattningar om dem. Detta görs mindre problematiskt i och med det faktum att vi tittar på dem som grupp och att vi är medvetna om att vi inte får ta del av deras bild utan endast den bild som personalen tillskansat sig.

5 Resultat och Analys

I detta kapitel kommer vi presentera våra resultat och med hjälp av våra teorier analysera dessa. Vi utgår från Goffmans teorier om den totala institutionen för att visa på hur personalen uppfattar att anstaltsmiljön påverkar klienterna.

Vi kommer sedan att gå in på hur respondenterna beskriver att hierarkin på anstalten ser ut i relation till Connells teori om det hegemoniska projektet. Kapitlet kring hierarki delas upp i Connells begrepp: hegemonisk maskulinitet, underordnad maskulinitet och delaktig maskulinitet. Vi inleder även denna del med att se hur respondenterna beskriver att klienterna förhåller sig till kvinnor. Vi beskriver också hur den totala institutionen kan påverka hierarkin. Och till sist beskriver vi hur den homosociala miljön kan ha inverkan med hjälp av teorier om homosocialitet.

5.1 Anstaltsmiljön

Goffman beskriver att det inom den totala institutionen sker en process där den intagnes identitet bryts ner, med hjälp av begränsandet av frihet och civila rättigheter, för att sedan byggas upp på ett sätt som bättre tjänar samhället. Goffman beskriver att individerna vid anländandet till institutionen tvingas att förhålla sig och anpassa sig till den kultur som finns på denna institution, vilket bidrar till att en konstlad och onaturlig miljö kan uppstå. Våra respondenter består av personal på en anstalt och enligt Goffmans teori om den totala institutionen bildas en klyfta mellan personal och de intagna, på grund av deras skilda förmåner (Goffman 1983). Detta skulle kunna betyda att våra respondenter inte är fullt medvetna om vad som händer i klientgruppen och att information undanhålls från dem. Men även om respondenterna beskriver en klyfta mellan de två grupperna uttrycks också att klienterna har en stor tillit till personalen, vilket uttrycks i citatet nedan:

...Så förhoppningsvis har vi skaffat en sån miljö där de kan lita på oss och så, prata med oss nästan som kompisar i alla fall (ip 2)

I och med att personalen också vistas tillsammans med klienterna i så stor utsträckning kan de bilda sig en god uppfattning kring hur klienterna agerar. Personalen beskriver att klienterna spelar en roll då de befinner sig på anstalten.

För där ute [på anstalten], som jag sa, det är en roll dom spelar. Det är ett spel liksom, en teater är det (ip 6)

Detta kan med hjälp av Goffmans dramaturgiska perspektiv förklaras som att personalen uppfattar klienterna som aktörer, vilka tvingas befinna sig i den främre regionen större delen av sin tid. Respondenterna beskriver även detta som utmattande för klienterna och att de längtar till inlåsningsregionen. Goffman menar att den bakre regionen fungerar som andrum och har en återhämtningsfunktion för individen, där denne kan förbereda kommande rollframträdanden. Denna bakre region finns inte tillgänglig för den intagna på samma sätt som för individer

utanför anstalten. Då klienterna tvingas upprätthålla sin roll i den främre regionen stora delar av sin tid blir detta därför en utmaning (Goffman 2004).

Ja och många är ju det är ju det är många dokumentärer och annat som säger att när det är så skönt vid inläsningen att man bara kan va sig själv, det är ju allmänt känt, det är många som känner så (ip 3)

Som vi visat i de två citaten ovan använder personalen de faktiska begrepp som Goffman har i sin teori och teatermetaforen verkar tydligt passa in på våra respondenters tolkning av klienternas situation (Goffman 2004). Flera av respondenterna beskriver att klienterna på deras anstalt använder den första tiden som nyanlända till att "känna in" vilken plats de kan ta i gruppen.

I början när de kommer hit är oftast killarna väldigt försiktiga och försöker hitta en plats i en grupp, eller något liknande, sen så tar det kanske en vecka och så är de inne i den där gruppen och så är det som vanligt ändå (ip 2)

Detta kan ses som ett uttryck för en insocialisering i den kultur som råder på anstalten (Gunnarsson & Andersson 2003). På så sätt förklarar respondenterna att de som kommer till anstalten också måste förhålla sig till denna kultur. Goffman menar att den totala institutionens avskalande av arenor för individen bidrar till att begränsa individernas möjlighet att uppvisa olika roller. Detta i sin tur kan innebära en rollförlust och på så vis också ett begränsande av individens identitet. Vi kan tolka de uttryck som respondenterna beskriver som att "känna in" miljön för att hitta sin plats, med hjälp av detta, eftersom anstaltsmiljön endast erbjuder en begränsad rollrepertoar för klienten måste denne finna en plats och ta en roll som han orkar upprätthålla under sin anstaltsvistelse, för att inte drabbas av ytterligare rollförluster (Goffman 1983). Att till en början vara försiktig och känna in miljön kan alltså därför fylla en stor funktion för resterande vistelse, eftersom klienterna, enligt personalens syn, måste upprätthålla den roll de intagit, samt att de inte kan alternera mellan olika roller på olika arenor, på samma sätt som de skulle kunnat utanför institutionen.

Det finns ju oskrivna lagar, om inte annat som börjar gälla så fort man sätter sin fot på anstalt egentligen. Som gör att man måste bete sig på ett visst sätt...

...sen måste man känna av vart man har de andra medintagna nånstans och liksom vilka man skulle kunna umgås men, vilka man kan lita på å lite sånt. Så ja. jag tror dom förändras. Det märker vi ju även när vi går på permissioner med intagna, i regel så är dom en helt annan person när man är själv på utsidan med en intagen (ip 7)

I dessa citat beskriver vår respondent hur klienterna förändras när hen vistas med dem på utsidan, i förhållande till inne på anstalten. Detta skulle kunna förstås som ett rollåtertagande, där klienter åter igen får tillgång till en annan arena än den enda han tidigare varit begränsad till under sin institutionsvistelse. Han får i och med detta också möjlighet att uttrycka en annan roll, utan att den kolliderar med "anstaltsrollen", mer än i förhållande till personalen.

Goffman beskriver att den totala institutionen utgör flera påfrestningar på de intagnas identitet, i och med avsaknaden av privatliv, den nya kulturella miljön samt de rollförluster som institutionsvistelsen medför. Påfrestningen i att leva med begränsade roller och inskränkt privatliv beskrevs av våra respondenter som ett problem för deras klienter i enlighet med Goffmans teori.

Jag menar när dom är ute på avdelning så spelar dom ett spel, alltså dom blir en rollfigur. Man ska hävda sig. Många som jag har pratat med tycker ju att klockan åtta när vi låser in är det jäkligt skönt. För då kan man ta bort den här masken eller vad vi ska kalla den för och alltså gömma sig, eller bara få vara sig själv. Det är väldigt väldigt få som kan va sig själv ute på avdelning (ip 5)

Detta kan ses som ett uttryck för de svårigheter som finns hos individen att upprätthålla sin roll inför de andra intagna och hur den påprackade gemenskapen bidrar till ett tryck på individen.

Vi kan alltså förstå att den totala institutionen, enligt personalens utsagor, bidrar till att förändra klienternas sätt att representera sig själva och att det på så vis bidrar till att skapa en speciell miljö. Därför måste vi också förhålla oss till detta då vi ser på hur personalen beskriver att manlighet och maskuliniteter uppvisas hos klienterna. Detta eftersom denna påverkan och rollbegränsning kan ses vara av stor vikt för hur klienterna uttrycker sin maskulinitet, något som sedan inte behöver återskapas efter institutionsvistelsen. I det civila samhället har klienterna antagligen möjlighet att konstruera en rad olika maskulinitetsuttryck beroende på den situation och arena de för tillfället befinner sig i (Goffman 2004). Under institutionsvistelsen är detta utbud ytterst avskalat. I tillägg till detta blir det, enligt våra respondenter, av stor vikt för klienterna att uppvisa maskuliniteter som bygger på styrka, mod och överordning, då de befinner sig i en miljö där de blivit påtvingade till gemenskap och där deras avvikande (kriminella) position i samhället utmärker anledningen till att de befinner sig på denna plats.

5.2 Hierarki

Vi har i vårt material kunnat utläsa att personalen uppfattar att det finns tydliga hierarkiska strukturer på anstalten där olika uttryck för manlighet finns. Dessa hierarkier är sammankopplade med attribut och egenskaper som är mer eller mindre önskvärda i den kontextuella miljön

5.2.1 Förhållandet mellan män och kvinnor

Även om klientgruppen är enkönad så kan vi utläsa berättelser hos informanterna, där kvinnor ändå finns med som en tankefigur hos männen. Utan att klienterna faktiskt träffar kvinnor (bortsett från de kvinnliga kriminalvårdarna), förhåller de sig ändå till dem och hävdar sitt överläge. Connell menar att män gynnas på kvinnors bekostnad genom att dra nytta av den könsmaktsordning som är etablerad i samhället. Med könsmaktsordning avses de processer och strukturer som är gällande i ett samhälle, vilka reglerar mäns och kvinnors maktpositioner

(Connell 2008). Språkliga uttryck för hur klienterna på anstalten förhåller sig till kvinnor beskrivs av personalen som nedvärderande och objektifierande, på så vis kan de hävda sin överordning och maktposition. Genom att hävda sin överordning över den icke närvarande kvinnan kan de alltså positionera sig även inom gruppen med endast män (ibid.).

Så här svarar en av våra respondenter på frågan hur klienterna pratar om kvinnor:

Överlag så om dom pratar i grupp så kan det vara väldigt nedvärderande, ja men liksom: hon ska stå vid spisen, hon ska lägga upp sig när jag vill å hon tar hand om barnen å hon får klara sig när jag åker in, och lite så. Det är lite det snacket (ip7)

Enligt personalen används även kvinnliga attribut för män, då de vill förnedra och uttrycka andra mäns svaghet eller underordning. Genom att anlägga femininitet hos en man sänker de också dennes maktposition. Då Connell menar att kvinnan alltid ses som underordnad mannen i den hegemoniska hierarkin, blir detta ett gångbart sätt att förnedra någon och på så vis positionera sig själv och den andra (Connell 2008). Då en hög position i den patriarkala ordningen förutsätter maskulinitet, innebär att bli kallad för kvinna att automatiskt förknippas med maktlöshet och underordning. Genom att använda detta nedvärderande språk mot någon kan denne förnedras och uteslutas ur legitimitetscirkeln. Allt som symboliskt sett utesluts från den hegemoniska maskuliniteten förvaras, enligt Connell, i en kategori där homosexualitet får vara representant. Denna bottenplats i mäns genushierarki inrymmer allt från "puttenuttig" heminredningsstil till anala samlag och både hetero- och homosexuella män och pojkar kan inordnas här (ibid.).

Vissa är ju kärringar och fjollor och annat sånt om man är svag liksom. Så att det kan ju vara väldigt hårt mot andra killar också så. Och då använder man ofta kvinnliga attribut eller liksom kommentarer så att man liksom är svag och sådär. Så det är ju en rätt speciell miljö i dom avseendena (ip 3)

Detta sätt att dra fördel av sin manlighet upplevs även ske i förhållande till de kvinnliga kriminalvårdarna. Även om dessa rent formellt har makt över de intagna, kan personalen se attitydskillnader i hur klienterna positionerar sig gentemot manliga och kvinnliga kriminalvårdare.

Ja, det är väl lite åt det här sexuellt förnedrande, kan det ju va ibland och lite dumma ord här och där. Som man inte hör som kille men som man då hör som tjej (ip 2)

Detta kan alltså ses som ytterligare ett exempel på ett försök hos klienterna att dra nytta av den samhälleliga patriarkala maktordningen (Connell 2008). Det kan också tolkas som ett uttryck för det som Goffman kallar för sekundärt anpassningsbeteende, vilket han definierar som handlingar som inte direkt utmanar personalen men ändå gör att de intagna tillskansar sig otillåtna njutningar. Det blir alltså ett sätt för gruppen att utveckla och utöva en form av informell social kontroll. Eftersom de intagna saknar ekonomisk makt under tiden som intagen kan detta bidra till att andra maktordningar blir viktigare för individens självbild. Genom att nedvärdera den kvinnliga personalen med stöd i en större samhällsdoktrin, kan en känsla av maktövertag erhållas oberoende av den officiella maktordningen (Goffman 1983).

5.2.2 Hegemonisk maskulinitet

Respondenterna beskriver att de egenskaper som premieras hos klienterna är erfarenhet utav tidigare anstaltsvistelser, där antalet straffperioder och vilken tidigare anstalt de varit intagna på är av relevans. Liten eller ingen erfarenhet från anstalter förklaras däremot ge klienterna en låg position. Att vara en erfaren och trygg man ger enligt personalen de intagna en god ställning i hierarkin.

Är du förstagångsdömd så kommer du heller inte så här jättehögt upp. Jag menar är du dömd för 23:e gången eller vad det nu är så, du kan jargongen, du kan allting, det utstrålar du, att du har en annan trygghet (ip 5)

I tillägg till detta anses, enligt informanterna, vissa brott, till exempel grova bankrån och tunga narkotikabrott, vara högt värderade. Något som också beskrivs vara meriterande i hierarkin är tillhörighet till något kriminellt gäng, eller vilka vänner klienten har/har haft. Dessa resultat är även i enlighet med de forskningsresultat som Nilsson (2003) kommit fram till. Någon typ av kändisskap, eller att ha varit framgångsrik på olika sätt är också det meriterande för klienternas positionering. De klienter som är mer intelligenta och har lätt att tala för sig, menar personalen, kunna uppnå en hög position. Andra positiva attribut är förmågan att kunna leda en grupp och tala för alla.

...såna som har lätt för att prata för sig dom kommer oftast också lätt upp (ip 2)

Dessa egenskaper och erfarenheter kan alltså tolkas som att de, enligt respondenternas utsago, tillhör bilden av den hegemoniska maskuliniteten och alltså den dominerande form av maskulinitet som återfinns och som klienterna försöker efterleva. Connell (2008) menar att den hegemoniska maskuliniteten är kontextbunden och ständigt föränderlig. Den hegemoniska maskuliniteten skapas och återskapas i de olika sociala relationer som tar sin utgångspunkt i vårt patriarkala samhälle. Institutionen i sig är en del av detta samhälle och hur det hegemoniska idealet ser ut utanför institutionen ger självklart avtryck i hur detta återskapas inom denna isolerade miljö (Connell 2008). Vi anser dock att den isolerade och speciella värld som den totala institutionen innebär gör att, en till viss del, ny hegemoni skapas, som är endast rådande i denna kontext, eftersom delvis andra värden är gällande under dessa former. Betydelsefulla handlingar som grova bankrån visar på styrka och mod i denna miljö och ger därför en hög status. Detta kan antas vara något som inte rent generellt premieras och ses som hegemonisk maskulinitet i andra kontexter utanför denna slutna värld (ibid.). Det är alltså en något avvikande och specifik hegemonisk maskulinitet som skapas i just denna kontext vilket klienterna på anstalten förhåller sig till.

Även om den totala institutionen i sig utgör en viss kulturell kontext uppfattar våra respondenter också något som vi utefter deras beskrivningar tolkar som subkulturer på anstalten. Flera av personalen beskriver hur manlighetsuttrycken och förväntningarna skiljer sig mellan det som de kallar för "invandrargrupper" och "svenska grupper". Detta kan förstås som att personalen upplever att den hegemoniska maskuliniteten ser något annorlunda ut i de två olika subkulturerna och att deras bild av den hegemoniske mannen alltså skiljer sig från varandra i vissa avseenden (Connell 2008). Vilket visas i citatet nedan:

Manliga attribut och så vidare då kan man titta också på, om man säger invandrarkillarna. Dom vill ha mer bilar, och det är väldigt mycke stora klockor, mycket guldkedjor och mycke sånt där. Ja de ju väldigt manligt (ip1)

Här beskriver en av våra respondenter hur hen upplever att det är viktigare för de som tillhör en viss subkultur inom anstalten att ha ägodelar för att vara manlig och menar att detta skiljer sig något från den andra grupp som hen definierar. I tillägg till detta beskriver personalen att de upplever att den ena subkulturen har ett maskulinitetsuttryck där det är mer accepterat att vara fysiska med varandra. Utan att detta ses som feminint inom denna grupp.

Vi har en del österländska killar här man ser att det är mer normalt att ta i varandra än våra svenska killar gör och... det ser man ju. Vi hade ju för många år sen ett par grabbar dom låg i soffan och klia varann på ryggen (ip1)

Respondenterna var något oeniga om huruvida det kroppsliga hade betydelse för statusplaceringen på anstalten. Några menade att det var av stor vikt för placeringen i hierarkin medan andra sa att det inte hade betydelse. De flesta menade dock att det var en fördel om klienterna hade muskler och var tatuerade.

Nej sen är det utseendemässigt, får du in en stor stark kille så naturligtvis får han status (ip5)

På frågan om det är viktigt att vara stark och ha muskler svarar en av respondenterna:

Det har nog sin fördel, men det gör inte hela grejen (ip2)

Att ha muskler verkade alltså, enligt personalen, ha viss betydelse för klienterna på anstalten och våra respondenter beskrev att de flesta tyckte om att styrketräna. Trots detta avgjorde inte kroppsmassan var i hierarkin de hamnade helt och hållet.

Ja, det tränas ju en hel del... ..personligen kan jag tycka att det kanske tränas för mycket för att det ska vara riktigt sunt, kanske (ip 4)

Detta kan kopplas samman med Connells tankar om symboliken i att vara stor och rent fysiskt ta upp mycket utrymme, som en del i att göra sig maktfull och att använda sin kropp som instrument och vapen. Genom att vara stark visar mannen dels sin överlägsenhet över kvinnor men också över de män som rent fysiskt är svagare än dem. Att styrketräna och bygga sin kropp kan därför användas av de klienter som inte kan närma sig andra hegemoniska ideal eller utgöra ett komplement till andra attribut, samt användas som ett uppvisande av ett symboliskt vapen (Connell 2008).

Betydelsen av kroppen som verktyg och maktredskap gör sig tydlig då våra respondenter beskriver bottenkiktet i den hierarki som de tycks se på anstalten. Flera i personalen var helt

eniga om att de klienter som var hårt slitna i kroppen och hade ett långt missbruk bakom sig, eller var väldigt gamla, hamnade lägst ner i hierarkin. Dessa män kan alltså inte dölja sin fysiska underordning, deras kropp är ur funktion och kan inte ses som det symboliska verktyget som den friska mannen har (Connell 2008).

När det kommer in en sån tjackis då så har han ju alla symptom på ett långvarigt missbruk och vad det har medfört, ingen bostad, kanske ingen familj, ser fårad ut, inga tänder, han är inte i god fysik, han är sjuk, han är dålig, han har liksom kassa brott bakom sig (ip 4)

Informanterna beskrev att det kroppsliga alltså inte är direkt nödvändigt för placeringen i hierarkin. Det viktigaste då det gäller kroppen är att inte ha en hårt sliten kropp, men om kroppen är funktionsduglig behöver muskler inte vara av större vikt. Däremot var det mycket viktigt att inneha vad som beskrevs som "mental styrka" på anstalten. Att utstråla trygghet och säkerhet, vara orädd samt att kunna maskera sina svagheter, uttrycks som den viktigaste komponenten i institutionskulturen. Om någon klient visar sig svag eller rädd och osäker hamnar han långt ner i hierarkin beskriver de. Denna mentala styrka kan ses som ett maktövertag där de mindre intellektuellt begåvade upplevs förlora makt. Alltså anses mental svaghet som ett större hinder för att uppnå hegemonisk maskulinitet än vad fysisk svaghet gör (Connell 2008).

De uttryck som beskrivs som svaghet kopplas av respondenterna ihop med femininitet och kvinnlighet. Connell beskriver att femininitet utgör grunden för det symboliska smutskastandet mot andra män för att påvisa deras underordnade position. Svaghet kopplas ihop med femininitet och hamnar därför lägst i den hegemoniska hierarkin som också påverkar hela deras anstaltsvistelse. Att ge uttryck för en viss typ av manlighet och visa relativ styrka och osårbarhet är enligt våra respondenter avgörande för de intagna på anstalten för att de över huvudtaget ska kunna klara hela anstaltsvistelsen.

Men där är det ju väldigt speciell miljö så just med att visa svaga sidor... ..det är det sista som händer höll jag på att säga. Så där är det ju fortfarande lite djungelns lag, det är ju äta eller ätas och man kan aldrig visa sig svag (ip 3)

Att närma sig den hegemoniska maskuliniteten eller vara de som flyter med, det som Connell kallar *complicit masculinity* och Åsa Lindén översatt till delaktig maskulinitet, i den svenska utgåvan av Connells bok (2008), kan vi alltså tolka som av stor vikt för de intagna, enligt den syn som personalen har.

5.2.3 Underordnade

De män som misslyckas med att inta en delaktig maskulinitet eller närma sig den hegemoniska maskuliniteten kallar Connell för de underordnade. De män som inte kan utnyttja den hegemoniska position som finns i anstaltsmiljön är enligt personalen de som uppvisar feminina drag, visar sig svaga genom gråt och rädsla och de som är kroppsligt eller mentalt nedsatta. Dessa personer innehar underordnad maskulinitet. Resultatet av den låga

hierarkiska platsen kan för dessa individer innebära mycket nedsatta förmåner i gruppen menar våra respondenter.

För man vill liksom inte komma längst ner, för då får man ingen mat och man kanske inte ens hinner handla i kiosken och lite så (ip 7)

De klienter som har denna underordnade maskulinitet beskrivs även riskera att bli utstötta ur de sociala sammanhang som annars erbjuds i den homosociala klientgruppen.

Ja lite mobbing kanske man kan kalla det, men här kan man inte kalla det för mobbing, det handlar om status, litegrann, har man högre status så får man ju bestämma liksom, här är ett pokerspel så kan du bestämma nej, ni får inte va med liksom (ip 6)

Innehar du feminina attribut kommer du att hamna längre ner i hierarkin och där med alltså inneha en underordnad maskulinitet. Connell beskriver den homosexuelle mannen som den mest tydligt underordnade. På den anstalt som utgör vår undersökningsplats beskriver personalen både den homosexuelle och den "kvinnliga" mannen som lägst stående, helt i enlighet med Connells teori om den underordnade maskuliniteten.

Men att va jättefeminin och, röra sig som en kvinna och vara kanske lite böig det är inte accepterat nej (ip 6)

Respondenterna upplever att de som innehar denna underordnade maskulinitet på anstalten utsätts för stora svårigheter. Detta kan även resultera i total uteslutning ur gemenskapen och till sist även förflyttning från anstalten, menar personalen. Detta kan ses som ett uttryck för hur viktigt personalen uppfattar att det blir för klienterna att förhålla sig till och konstruera "rätt" typ av manlighet inom den kulturella miljön på anstalten.

Oftast får dom [homosexuella] ju problem att bli accepterade på avdelningen. Dom blir oftast borthotade... men oftast hamnar dom liksom utanför och vi blir tvungna att avskeda dom och skicka dom härifrån, för dom får så mycket hot på sig (ip 6)

Att den homosexuelle mannen är lägst stående i hierarkin kan förstås genom den process där den hegemoniska maskuliniteten lättas definieras av vad den inte är, det som avviker från den, det icke-maskulina. Det blir viktigt för individer som försöker närma sig den hegemoniska maskuliniteten att förkasta det som inte innefattas i denna idealbild, alltså de som Connell beskriver som underordnade maskuliniteter. Michael Kimmel (2006) menar att det hos män i den homosociala gemenskapen finns en ständigt närvarande rädsla för att misslyckas med sitt maskulinitetsprojekt.

Viktigt att visa att man inte är rädd att man är liksom att man inte gråter och är tuff (ip 7)

Då vi i vårt material kan se att rädsla inte är förenligt med den bild av maskulinitet som finns på anstalten, utgör detta ett hot mot männen. Kimmel menar alltså att innehavandet av denna rädsla bidrar till en skam hos män. Den egna vetskapen om att individen är rädd genererar känslan av att misslyckas i sitt manlighetsprojekt och att dölja denna svaghet blir av yttersta vikt (Kimmel 2006).

Rädslan för att framstå som omanlig och på så vis också bli hierarkiskt underordnad, menar Kimmel, tar sig uttryck i homofobi. Ett uttryck för den hegemoniske mannen återfinns även i attraktionen till kvinnor och i att kunna attrahera denna grupp (ibid.).

hur många tjejer man varit med, vilka tjejer som kommer hit och träffar dig och lite sånt där liksom, som man skryter om... (ip 5)

Eftersom detta är ett bevis på maskulinitet blir motsatsen, att vara homosexuell, negativt laddat. Homofobi beskrivs av respondenterna finnas i klientgruppen och kan ses bli, ett för klienterna, tydligt sätt att visa sitt avståndstagande till en underordnad maskulinitet.

Ja dom har ju bögskräck. Blää (ip 1)

Som vi beskrivit ovan har vi i vårt material kunnat utläsa att personalen på anstalten anser att det är väldigt negativt för klienternas hierarkiska position att ha en icke-heterosexuell läggning. Precis som Connell (2008) och Kimmel (2006) beskriver uppfattas klienter som är homosexuella lägst stående och innehavare av en underordnad position då de uttrycker något som kan tolkas feminint, då de homosexuella männen inte attraheras av kvinnor. Detta till trots kunde vi finna att inte heller en homosexuell läggning beskrevs vara det ytterst avgörande för positioneringen av klienternas maskulinitet. Att inneha mental styrka var enligt respondenterna en viktigare faktor i undvikandet av underordning än kroppsligt feminina yttringar och homosexualitet.

Vi har haft en kille då som var jätteböj och jättefeminin men han va så stark han skämta om det själv så han blev accepterad till slut. Han var en stark person, det var ju den här som kunde liksom ta över hela avdelningen (ip1)

Här visas alltså ett undantag där en homosexuell man innehar en högre position i hierarkin än vissa av de heterosexuella männen. Detta på grund utav hans innehavande av mental styrka. Det kan därför förstås som den viktigaste egenskapen i konstruerandet av maskulinitet på anstalten, enligt personalen. Connell (2008) beskriver i sin teori att heterosexuella män dominerar över den öppet homosexuelle eller feminine mannen, som är underordnad. Detta är dock inte helt gällande i vår studie då mental styrka väger tyngre än sexuell läggning i personalens uppfattning av klienternas maskulinitetskonstruktion.

5.2.4 De delaktiga

Connell beskriver att det är väldigt få män som faktiskt innehar den hegemoniska positionen då denna fungerar som en symbolisk figur av den önskvärda maskuliniteten. Däremot befinner sig de flesta män i det som Connell beskriver som "delaktig maskulinitet". Dessa män drar nytta av de fördelar som finns i könsmaktsordningen utan att uppfylla hegemonisk maskulinitet. De upprätthåller hierarkin genom antingen tyst eller aktivt samförstånd (Connell 2008). Detta bidrar alltså till att vidmakthålla den underordnade maskuliniteten och i den kontext vi undersökt innebär detta enligt personalen att svaghet, femininitet och rädsla inte accepteras. Både de som uttrycker passivt lika väl som aktivt samförstånd beskrivs av våra respondenter finnas representerade på anstalten. De som innehar en delaktig maskulinitet med ett tyst erkännande av hegemonin är de män som beskrivs som att de "flyter med".

Inte störa ordningen liksom, man ska glida med och inte vara jobbig, inte sticka ut för mycket (ip2)

På detta sätt kan vi utifrån respondenternas beskrivning tolka det som att dessa klienter inte hävdar någon topposition, men anpassar sig till de rådande normer och accepterar bilden av den hegemoniske mannen, utan att på något sätt utmana den. De som mer aktivt deltar i det hegemoniska projektet är de som befinner sig i direkt närhet till de män som faktiskt aspirerar på den hegemoniska maskuliniteten. Dessa män strävar också själva efter att komma närmare denna figur.

Jobba sig upp och liksom hela tiden va ihop med dom här som har makten och försöka liksom va delaktig och litegrann (ip 6)

Enligt Connells teori om den hegemoniska hierarkin placeras, som sagt, det feminina i botten. Hit tillhör alltså kvinnor, homosexuella och feminina attribut och beteenden. Då våra respondenter talar om sådant som anses som negativa uttryck i den mellanmännsliga interaktionen mellan klienterna, är det uteslutande attribut och beteenden som de sammankopplar med femininitet. De skällsord som används männen emellan är uteslutande försvagande och feminiserande ord.

böggjävle, det är, jävla fitta jävla. Mycket sånt. Väldigt mycket könsord (ip1)

Respondenterna beskriver konstruktioner av kvinnliga beteenden som att visa känslor, be om hjälp, samt fysisk beröring. Dessa uttryck är inte accepterade och ger automatisk en låg status bland klienterna. Om liknande uttryck visas är detta endast i mötet med personal då ingen av de övriga klienterna är närvarande. Detta kan förstås i relation till Goffmans teori om att spela olika roller på olika arenor. Vi kan där se beskrivningar på att klienterna tillåts uttrycka en annan maskulinitet i relation till personalen, som det inte finns utrymme för på den arena där resten av klientgruppen rör sig (Goffman 1983). Här ser vi ett exempel, där en av våra informanter talar om hur klienterna är på tu man hand med personal:

Så där kommer det fram liksom, där kommer allting fram, dom kan sitta och gråta och känna sig jättesvaga och dom blir liksom exakt en tvärtombild av det som dom visar ute på avdelningen (ip 6)

5.3 Homosocialitet och att förstå de sociala koderna

En viktig del i hur klienterna positionerar sig utgår ifrån huruvida de förstår hierarkin eller inte, menar våra respondenter. Klienter som inte förstår hur de ska positionera sig, eller inte förstår vad som krävs för att följa den rådande hierarkin, är därmed också oförmögna att känna igen och anpassa sig efter anstaltsnormerna. Dessa individer riskerar att hamna helt utanför och dessutom råka illa ut. Detta kan ses som ett uttryck för att bevara manligheten inom den homosociala gruppen, då Johansson (2003) beskriver att de som är oförmögna att förstå sociala koder som används inom ett manligt kollektiv blir uteslutna och marginaliserade.

... Som inte förstår hur hierarkin fungerar i anstalt. Dom hamnar snabbt längst ner, gör dom (ip 7)

Våra respondenter uppger att det är en annorlunda miljö på institutionen då klientgruppen endast består av män. Gemensamt för många av respondenterna är att de beskriver miljön som ”våldigt grabbig” och ”manlig” och uppger att detta är något som är viktigt för klienterna.

...att vara liksom manlig är viktigt för dom och dom måste ju skapa den här miljön också (ip 6)

Detta kan förstås utifrån begreppet homosocialitet och att miljön klienterna vistas i är en värld för män av män. I detta fall har männen ingen valmöjlighet när det kommer till att enbart umgås med andra män, men homosocialitetens förklaring kring den mellanmanliga attraktionen kan få oss att tro att männen ändå skulle välja att umgås med andra män hellre än kvinnor (Gunnarsson & Andersson 2003). En av våra respondenter uppger nedan hur klienterna hanterar konflikter:

Dom löser ju sina konflikter genom skrik och nävar (Ip 7)

Detta kan förstås som en del i den process som pågår i en homosocial grupp för att bestämma hur hierarkin i gruppen skall se ut, eftersom detta sker med hjälp av kraftmätningar för att fördela makten mellan männen. Här kan vi alltså tolka att det i tillägg till det hegemoniska hierarkiska strukturuppbyggandet också beskrivs hur kraftmätningar utgör en del av positionerandet och kan ses som ett uttryck för att klienterna utmanar varandra inom hegemonin (Connell 2008). Den av respondenterna uttryckta ”manliga och grabbiga” attityden späds på ytterligare av språket som de beskriver används av klienterna inom anstalten:

Men, alla skämt allting är ju manligt liksom, att man ska gå och vara liksom tuff och använda ett språk som liksom bara män pratar (ip 6)

Citatet ovan är ett exempel på att det är viktigt att kunna använda och förstå rätt slags jargong. Detta för att få vara en del av det manliga kollektiv som skapas innanför anstaltens väggar. Då kollektivet godkänner en viss jargong och attityd är det betydelsefullt för de klienter som är intresserade av att vara en del av gemenskapen att lära sig vad det är som gäller. Ett sätt att göra detta är att som respondenten i citatet ovan uttryckte ”använda ett språk som bara män pratar”. Detta i sig blir att skapa en slags maskulinitet där gränsen mot det ”omanliga” blir ett sätt att visa manlighet på korrekt sätt (Johansson 2003). Det ”omanliga” i sin tur kan representeras av en jargong som talar om det feminina eller homosexuella på ett visst sätt som citatet nedan visar:

Mycket könsord och sådär, å sexuella anspelningar och det är liksom, ja, så klassisk tråkig manlig jargong (ip 3)

Våra respondenter beskriver här hur klienterna är gentemot varandra och att det kan bli jargong av tråkig karaktär. Detta användande av språket kan tolkas som ett sätt att skapa den maskulinitet som blir godkänd av andra män och som gör att en man då undgår att domineras av de andra männen (Kimmel 2006).

I vårt material framkommer också, trots tidigare nämnda sätt att skapa maskulinitet, att respondenterna även upplever en annan sida av klienterna. Våra respondenter uppger att en och samma person i klientgruppen kan uppvisa helt skilda sidor beroende på kontext. Som vi tidigare nämnt beskrivs klienterna bete sig olika i bemötandet av personal och i bemötandet mot andra klienter, men detta sker också i relation till exempelvis familjen som kommer på besök. Detta kan ses som att klienterna förstår vikten av att kunna uppvisa olika attityder beroende på vilken sociala arena de befinner sig på (Johansson 1995). Det vill säga en sida med de andra intagna:

Dom vill inte visa sin litenhet när dom är i grupp, eller sina brister eller så utan då skrattar man högre eller någonting som gör att det försvinner att man visade sina tillkortakommanden, så är det ju (ip 4)

En annan med kriminalvårdarna:

Det brukar vara ganska ödmjuka killar de flesta när man väl sitter på tu man hand med dom (ip 3)

Den som är tuffast kan komma och sen bryta ihop, och det är helt otroligt alltså, man tror inte att det är sant liksom, var det samma person som just var där ute (ip 6)

Och ytterligare en annan attityd med familj eller partner:

För man ser ju att dom pratar med varann på ett sätt och sen när man följer med dom till ett besöksrum, så kommer frugan, då är det liksom jaja, oj...lite åt det håller. Då är man inte riktigt lika kaxig (ip 5)

Att respondenterna beskriver sättet att kunna hantera dessa olika situationer kan ses som att de intagna försöker hitta olika sätt att ge utlopp för sig själva, även om platsen de gör detta på inte förändras. De intagna försöker, enligt personalen, sig på olika sätt att ge uttryck för manlighet beroende på situation och vi kan då förstå deras manlighet som situationell (Johansson 1995). Då klienterna har tillgång endast till ett begränsat antal arenor inom anstaltens väggar leder detta till att uttrycken för olika slags manlighet också hämmas och endast en slags manlighet kan uppvisas i relation till de övriga klienterna och ges mest utrymme. Detta är alltså ett uttryck för den rollförlust som den totala institutionen utgör. De olika manlighetsuttryck som respondenterna beskriver att klienterna använder, mot personal och mot familjemedlemmar på besök skildrar ett försök att upprätthålla de olika rollerna och förändra sin fasad då publiken ändras, trots att den fysiska platsen, scenen, inte förändras (Goffman 2004).

En viktig del av livet på anstalt förklaras av våra respondenter vara sammankopplat med att klienterna måste positionera sig och hitta sin plats. De flesta intagna väljer, enligt personalen, position utifrån de möjligheter de har att göra detta, men kämpar alltid för att inte hamna längst ner. De flesta klienter väljer en roll som accepteras av gruppen och anpassar sig till det hierarkiska mönstret. Inom den homosociala gruppen pågår en ständig kraftmätning där männen kämpar för att behålla eller erövra en plats i hierarkin. Den styrande uppfattningen av vad som är önskvärd maskulinitet bestäms av hegemonin. Hur den hegemoniska maskuliniteten formas beror på hur den kulturella miljön ser ut. Denna miljö är starkt påverkad av de begränsningar som utgörs av den totala institutionen.

6 Avslutande diskussion/konklusion

Syftet med denna uppsats har varit att *undersöka hur personalen på en specifik kriminalvårdsanstalt beskriver hur klienternas konstruktioner av manlighet påverkar klienternas positionering hierarkiskt. Studien syftar även till att undersöka hur dessa manlighetskonstruktioner står i relation till anstaltsmiljön och den homosociala klientgruppen.*

Vi har i vår studie kommit fram till att personalen på kriminalvårdsanstalten uttrycker vissa specifika manlighetsuttryck som avgörande för den hierarkiska positioneringen de ser att klienterna hamnar i. Att konstruera en form av maskulinitet där klienterna framhåller styrka och mod ger enligt personalen en hög hierarkisk position och de närmar sig på så sätt den hegemoniska maskulinitet som råder på anstalten.

Genom att använda kvinnor som tankefigur och att genom språket visa på deras underordning, uttrycker respondenterna, att klienterna positionerar sig gentemot kvinnor i samhällets könsmaktsordning. Detta beskrivs även ske i relation till de kvinnliga kriminalvårdarna, vilket visar på hur de använder sitt maskulinitetsuttryck för att hamna högre än kvinnor i hierarkin.

Då personalen talar om hur de uppfattar att klienterna organiserar sig i en hierarki beskrivs erfarenhet, tung brottslighet och framgång som viktiga faktorer. Detta kan alltså ses som personalens uppfattning av hur den hegemoniska maskuliniteten tar sig uttryck hos klienterna. Enligt Connell (2008) utvecklas specifika idealbilder av manlighet i olika kontexter och detta kan ses som konstruktionen av den hegemoniska maskuliniteten på den plats vi undersökt. De som inte kan närma sig det hegemoniska idealet har en underordnad maskulinitet (Connell 2008). Personalens uttryck för de klienter som hamnar i denna kategori, är enligt vår tolkning, de som inte förstår hierarkin och på så vis inte kan delta i konstruktionen av "rätt" manlighet.

Personalen upplevde att klienternas fysiska styrka och utseende kunde vara av viss innebörd för placeringen i hierarkin på anstalten. Viktigast var att ha en fysiskt fungerande kropp. De som var gamla och sjuka, tärda av missbruk, beskrevs av informanterna som lågt stående i hierarkin och kan tolkas inneha en underordnad maskulinitet. Att använda sin kropp som symboliskt vapen genom att fysiskt ta upp mycket plats och ha muskler menar Connell (2008) kunna användas av mannen som ett maktredskap för att visa sin överlägsenhet. Detta verkar dock inte respondenterna vara helt eniga om, de uttryckte att klienterna i vissa fall kunde använda muskler som maskulinitetsuttryck för att positionera sig, men enligt personalen var detta inte alltid till nytta.

Det som beskrevs som det viktigaste uttrycket för maskulinitet och som var överlägset alla andra egenskaper var det som personalen kallade "mental styrka". Detta var den hegemoniska maskulinitetens viktigaste ideal. Att vara mentalt stark beskriver personalen som att vara orädd, inte gråta och att klienten orkar upprätthålla den roll som denne tagit på sig att spela. Att visa känslor, gråta och vara rädd beskriver informanterna som oacceptabelt hos klienterna och att detta enbart är något som uppvisas i enskildhet med personal. Uppvisandet av sådana sidor i klientgruppen kan, enligt vår tolkning av personalens utsagor, anses feminint och därmed inte vara "rätt" sätt att konstruera och manifesteras manlighet på.

Våra resultat visar att respondenterna upplever att klienterna har en allmänt avog inställning till homosexualitet och att detta kopplas ihop med vikten av att ta avstånd från det feminina. Detta tar sig enligt personalen uttryck i att homosexuella riskerar att råka illa ut på anstalten då de placeras längst ned i hierarkin just på grund av sin läggning. Detta i enlighet med Connells (2008) teori som beskriver den heterosexuelles överordning över homosexuella män, där homosexuella är de som innehar den tydligaste underordnade maskuliniteten. Något som vi dock fann intressant var att det i vårt material framkom att personalen uppfattade att den mentala styrkan var den viktigaste egenskapen i den hegemoniska maskuliniteten och att en homosexuell man kan ha övertag över en heterosexuell man på anstalten, om den homosexuelle är mycket mentalt stark. Alltså upplevde personalen att homosexualitet inte var något avgörande för en underordnad maskulinitet i motsats till Connells teori.

Genom att använda Goffmans teori om den totala institutionen har vi fått en större förståelse för hur anstaltsmiljön påverkar maskulinitetsuttrycken. Connell (2008) menar att den hegemoniska maskuliniteten är kontextbunden och vi har kunnat se att personalen på anstalten uppfattar att det finns en viss typ av maskulinitet som konstrueras i anstaltsmiljön. Detta kan relateras till de beskrivningar som personalen uttryckte kring hur klienterna spelar en viss roll då de befinner sig bland de andra klienterna och att den påtvingade gemenskapen innebär att en sådan roll inte kan förändras i förmån till en annan utan att en rollkonflikt då uppstår. Begränsandet av arenor för klienterna att spela sina roller på begränsar också den typ av manlighet som de tillåts att uppvisa (Goffman 1983).

Vi fann också i respondenternas utsagor att de upplevde subkulturer inom anstalten, där vi i deras beskrivningar kan utläsa att det enligt personalen skapas en något skild hegemonisk maskulinitet inom de olika subkulturerna. I den ena subkulturen behövde männen inte ta ställning till de andras maskulinitetsideal, utan kunde gå emot detta utan att riskera att framstå som feminina och få en underordnad maskulinitet.

Våra respondenter beskriver att den homosociala klientgruppen gör att det inom anstalten skapas en "manlig" och "grabbig" jargong, där klienterna tar avstånd från det som är feminint för att visa upp sin manlighet. Enligt Kimmel (2006) är detta ett sätt att konstruera manlighet på eftersom detta görs i en manlig kontext där det är viktigt för män att bli godkända av andra män. Avviker den intagne från detta blir denne således inte godkänd och hamnar därför långt ned i hierarkin. Rädslan för detta är, enligt personalen, stor och därför vill inte männen bryta mot de normer för manlighet som råder på anstalten, menar de.

Nick de Viggiani (2012) beskriver i sin artikel att män i fängelse i Storbritannien ofta skapar en manlighet byggd på våld och maskulinitet som strategi för att klara en fängelsevistelse. Han menar att de intagna i de studerade fängelserna placeras i den hegemoniska hierarkin efter en "söndra och härska"-devis, där de intagna med hög benägenhet för våld, kontroll och aggressivitet innehar de högsta positionerna i hierarkin. Även om vi i vår studie kan skönja att respondenterna uttrycker att en del konflikter löses med våld och aggressivitet, är det andra egenskaper som är primära för klienterna på vår undersökningsplats för vilken plats i hierarkin som innehas.

Våra resultat är mer i enighet med vad svenske Ricard Nilsson (2003) kommit fram till i sin studie kring hierarkiska förhållanden på en anstalt. Hans resultat visar att de egenskaper som är viktiga för vilken plats en intagen har i hierarkin är beroende på hur långt straff den intagne tjänar, vilken typ av brott som begåtts, hur ditt sociala nätverk ser ut på utsidan, exempelvis gängsamröre, samt vilken social förmåga den intagne har. Som vi påvisat i våra resultat, pekar

dessa på ett liknande utfall där det viktigaste tycks vara just att den intagne är mentalt stark, vilket kan härröras till att denne är säker i sig själv och är en trygg person som med lätthet hanterar och socialiserar med andra människor. Även vår studie visar att brottets karaktär, strafflängd och den intagnes nätverk och en eventuell gängtillhörighet gör att en hög positionering i hierarkin erhålles.

Vi har i vår undersökning endast kunnat tillgodogöra oss den bild som personalen har av de hierarkiska maskulinitetsuttrycken hos klienterna. Detta innebär att vi inte kan säga något om hur klienterna uppfattar sin egen maskulinitet eller hur den skulle uppfattas av någon utomstående. Något som inte heller tas upp eller problematiseras av våra respondenter är den påverkan som de, i egenskap av personal, får för klienternas manlighetskonstruktion. Informanterna gör där med sig själva relativt osynliga i denna process. Detta skulle kunna vara av intresse för vidare forskning för att djupare kunna undersöka klienternas förutsättningar för manlighetskonstruktionen på en anstalt och personalens inverkan på denna.

Personalens bild av att klienterna måste upprätthålla en orädd och stark maskulinitet för att inte hamna i en underordnad och utsatt position, kan antas vara förödande för de individer som både försöker och de som inte lyckas med detta. Klienterna som vistas på vår undersökningsplats är i egenskap av detta socialt utsatta och befinner sig som kriminella utanför den accepterade samhällsnormen. Att behöva upprätthålla en roll där det är av största vikt att inte vara rädd, utan snarare visa sig stark och kanske till och med farlig, skulle kunna utgöra ett stort hinder för individen i strävan att kunna återintegreras i samhället. Därför anser vi att det finns relevans för att ytterligare öka förståelsen för dessa processer, för att på så sätt kunna arbeta med att motverka dessa hierarkiska uppbyggnader på anstalten.

7 Litteraturförteckning

- Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. (2., uppdaterade [och utök.]. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Berg, L. (2007). Homosocialitetens kraft: hur unga män "gör" maskulinitet i grupp och individuellt. *Sociologisk forskning*. (2007:2, s. 26-48) Göteborgs universitet. Centrum för kulturstudier (2005). *Manlighetens omvandlingar: ungdom, sexualitet och kön i heteronormativitetens gränstrakter*. Göteborg: Daidalos.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Connell, R. (2008). *Maskuliniteter*. (2. uppl.) Göteborg: Daidalos.
- Dalen, M. (2008). *Intervju som metod*. (1. uppl.) Malmö: Gleerups utbildning.
- De Viggiani, N. (2012). Trying to be Something You Are Not Masculine Performances within a Prison Setting. *Men and Masculinities*, 15(3), 271-291.
- Ericson, M. (2011). *Nära inpå [Elektronisk resurs] : maskulinitet, intimitet och gemenskap i brandmäns arbetslag*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2011. Göteborg.
- Gillham, B. (2008). *Forskningsintervjun: tekniker och genomförande*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Goffman, E. (2004). *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. ([Ny utg.]). Stockholm: Prisma.
- Goffman, E. (1983[1973]). *Totala institutioner: fyra essäer om anstaltslivets sociala villkor*. (1. uppl., 2. tr.) Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Gunnarsson, E. & Andersson, S. (2003). Spegling och problematisering av mansforskning i arbetsliv och organisationer. *Manlighetens många ansikten: fäder, feminister, frisörer och andra män*. (S. 64-75).
- Johansson, T. (2003). Feminismens andre: om unga män, sexualitet och reflexivitet. *Manlighetens många ansikten: fäder, feminister, frisörer och andra män*. (S. 237-250).
- Johansson, T & Kuosmanen, J. (2003). Inledning - Vad är mansforskning. *Manlighetens många ansikten: fäder, feminister, frisörer och andra män*. (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Johansson, T. (1998). Från mansroll till maskuliniteter: en inledning. *Rädd att falla / Claes Ekenstam ...* (S. 7-15).

Kimmel, M.S. (2006). *Manhood in America: a cultural history*. (2. ed.) New York: Oxford University Press.

Kimmel, M.S. (1997). Masculinity as homophobia: fear, shame, and silence in the construction of gender identity. *Toward a new psychology of gender*. (S. 223-242).

Krienert, J. L. (2003). Masculinity and Crime: A quantitative. exploration of Messerschmidt's hypothesis'. *Electronic Journal of Sociology*, 7(2).

Kriminalvården (u.å.) "Fängelse" (elektronisk), *Kriminalvårdens officiella hemsida* <<http://www.kvv.se/sv/Fangelse/>> (2013-03-04)

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Lundgren, V., Pettersson, L. & Tiby, E. (2003). Gäst hos verkligheten, eller skapare av den?: om kriminologiska maskulinitetsperspektiv i empiriska verkligheter. *Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet : genusperspektiv inom svensk kriminologi*. (S. 71-105).

Lövgren, K. & Bolin, G. (red.) (1995). *Om unga män: identitet, kultur och livsvillkor*. Lund: Studentlitteratur.

Messerschmidt, J.W. (1993). *Masculinities and crime: critique and reconceptualization of theory*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield.

Nilsson R. (2003). *Hierarkiska förhållanden intagna emellan—en kvalitativ studie om de intagnas inbördes hierarkiska ordning* [Hierarchical relationships among inmates: A qualitative study on the prisoners' civil hierarchy] (Finals doctoral dissertation in Sociology). Department of Social Science, Örebro University, Örebro, Sweden

Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (3., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Sveriges Officiella Statistik (2011) "Kriminalvård: slutlig statistik 2011" (elektronisk), *Brottsförebyggande rådets officiella hemsida* <http://bra.se/webdav/files/statistik/pdf/sammanfattning_kriminalvard_2011.pdf> (2013-03-28).

Vetenskapsrådet (u.å.) "Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning" (elektronisk), *CODEX officiella hemsida* <<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>> (2013-03-04).

Yewkes, Y. (2005). Men behind bars: "doing" masculinity as an adaptation to imprisonment. *Men and masculinities (Print)*. (2005(8):1, s. 44-6

2013-03-06

Till er som arbetar med intagna på anstalten XXX

Hej! Vi heter Lotta Berling och Elinor Pettersson och studerar termin 6 på Socionomprogrammet vid Göteborgs universitet. Vi ska den här terminen skriva vår kandidatuppsats. Vi har i vår studie tänkt skriva om maskulinitet på institution.

Vi skulle därför vara väldigt tacksamma om ni skulle vilja delta i vår studie genom att låta oss intervju er. Intervjuerna är enskilda och vi tror att de kommer ta max en timme. Vi behöver ca 6-10 personer att intervju. Vi vill genomföra intervjuerna under vecka 12-13, men är flexibla med vilka tider och dagar som passar er. Vi är intresserade av att intervju både män och kvinnor.

Du som vill delta kommer självklart vara helt anonym och du kommer även få ta del av den färdiga studien om du så önskar. För att underlätta vårt datainsamlande kommer vi spela in intervjuerna på bandspelare, detta material kommer efter avslutat arbete raderas.

- *Syftet med vår studie är att se hur personal (oavsett kön) som arbetar med manliga klienter i en sluten miljö resonerar kring klienternas manlighet och hur denna formas av miljön.*

Om ni har några frågor eller funderingar innan intervjun går det bra att kontakta oss på telefon eller e-post.

Hoppas att ni är intresserade av att delta.

Med vänliga hälsningar Lotta & Elinor

Lotta Berling
Telefon: 0730-xxxxxx
xxxxxx@gmail.com

Elinor Pettersson
Telefon: 0733-xxxxxx
xxxxxxx@gmail.com

Handledare: Tore Brännberg
Telefon: 0707-xxxxxx

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

2013-03-04

Informerat samtycke

I kursen vetenskapligt arbete i socialt arbete kommer vi att samla in material till vår uppsats, som skrivs i syftet att undersöka hur personalen resonerar kring klienters uttryck för manlighet i homogena miljöer. Som en del i studien kommer vi därför att intervjua de anställda som arbetar på anstalten xxx.

Deltagandet i intervjun är frivilligt och kommer att spelas in för att sedan, helt eller delvis, transkriberas ordagrant av oss. Du kan när som helst ta tillbaka ditt samtycke till att delta i studien, vilket innebär att vi kommer att radera intervjun och därmed inte använda den till vår uppsats. Allt intervjumaterial som vi samlar in till denna uppsats kommer att behandlas konfidentiellt och förvaras oåtkomligt för obehöriga, därefter kommer det inom rimlig tid att förstöras. Då vi redovisar resultatet av intervjuerna kommer detta genomföras så att den intervjuades identitet inte röjs i den mån det är möjligt. När uppsatsen är färdigskriven kommer du få möjlighet att ta del av den.

Handledare för uppsatsen är Tore Brännberg, Institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet. Kursansvarig är Anita Kihlström & Ronny Tikkanen vid samma institution. Om du vill ha mer information om projektet eller undrar över någonting, kontakta gärna någon av oss eller vår handledare.

Elinor Pettersson
0733-xxxxxx
xxxxxx@gmail.com

Lotta Berling
0730-xxxxxx
xxxxxx@gmail.com

Tore Brännberg, handledare
Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet
Box 720, 405 30 Göteborg
0707-xxxxxx
tore.brannberg@socwork.gu.se

Undertecknad samtycker härmed till att delta i studien. Jag är informerad om att allt deltagande är frivilligt och när som helst kan avbrytas på min egen begäran.

Underskrift

Namnförtydligande

Ort och datum

Intervjuguide

Institutionen

- 1. Vilka aktiviteter finns här?**
Varför just dessa?
Finns det möjlighet att avstå dessa/göra annat?
Gillar klienterna aktiviteterna?
- 2. Grupp eller individuella aktiviteter?**
Vad väljer de?
- 3. Umgänge i grupp?**
Blir klienterna kompisar?
- 4. Tror du att institutionsmiljön gör att klienterna förändrar sitt sätt att presentera sig/ uttrycka sig?**
Hur?

Homosociala miljön

- 5. Beter sig klienterna annorlunda när de är i grupp respektive på “tu man hand”?**
Hur?
- 6. Hur är det att arbeta i den här miljön med tanke på att det bara är män?**
Vad är speciellt?
Varför är det speciellt?
- 7. Varför är avdelningarna enkönade?**
Vilka fördelar/nackdelar finns?

Klienterna & manlighet

- 8. Blir kvinnlig personal bemött på annat vis än manlig?**
- 9. Hur tror du klienterna påverkas av att vistas i en klientgrupp med bara män?**
- 10. Kan man utläsa hierarkier i klientgruppen?**

Vilka egenskaper har de som hamnar högst/lägst i så fall?
- 11. Tycker du att klienterna här är “manliga” män?**

Har de några “typiska” manliga beteenden eller attribut?
Kan man se några feminina sidor/beteenden/attribut hos männen?

I så fall är det viktigt att inte visa sina kvinnliga drag?/Visa sig manlig?

12. Är det okej att vara homosexuell i den här miljön?

13. Hur pratar klienterna om kvinnor?

Skiljer det sig från hur de talar om andra män?

Avslutande frågor

Är klienterna jämställda?

Finns något som bör tilläggas?